

COMMENTARIUS

IN PRIMAM

SANCTI JOANNIS

EPISTOLAM.

PROEMIUM.

Tria hic ex more præmitto : *primum*, de Epistolæ auctoritate ; *secundum*, de auctore ; *tertium*, de argumento.

Quoad *primum*. De fide est hæc Epistola esse Scripturæ : Canonice. Hic est sensus communis totius Christianitatis, expressus tum alibi, tum in Concilio Tridentino, sess. IV.

Ubi nota duplices esse libros Canonicos S. Scripturæ : *Primi* vocantur Protocanonici, quasi primi canonici, eo quod omni ævo apud omnes habiti sint Canonici, ita ut de eorum auctoritate nullus anquam orthodoxus dubitavit.

Secundi vocantur Deuterocanonici : quasi secundi canonici, eo quod aliquando Ecclesia aut Patres de eorum auctoritate dubitavit, posteriori tamen ævo ab omnibus in canonem sunt recepti. Tales sunt liber Esther, Baruch, Danielis pars, Tobias, Judith, Sapientia, Ecclesiasticus, duo Machabeorum, partes quedam Evangeliorum S. Marci, Lucæ et Joannis, Epistola ad Hebræos, Epistola Jacobi, secunda Petri, secunda et tertia Joannis, Epistola Judæ, Apocalypsis. Cæteri omnes sunt Protocanonici : ergo inter eos est et Epistola hæc S. Joannis, excepta una ejus particula, de qua suo loco. Vide Bellarminum, lib. I *De Verbo Dei*, cap. IV. Hoc est quod de ea ait Eusebius, lib. III *Hist.*, xxiv : « Inter ea que Joannes scripsit post Evangelium, etiam prior illius Epistola eum a recursoribus, tum a veteribus absque ulla hesitatione recipitur, » quin et ab hæreticis præcis æque ac modernis. Et S. Augustinus, tract. 7 in *epist.* I Joannis : « Canonice, ait, est ista Epistola, præ omnibus gentes recitatur, orbis terræ auctoritate retinetur, orbem terrarum ipsa edificavit. » Et Dionysius Alexandrinus apud Eusebium, lib. VII *Hist.*, xx : « Evangelium, ait, et prima Joannis Epistola non solum vitio carent, sed etiam summa eum verborum elegantia maximo sententiarum pondere et concinna elocutionis dispositione prescripta sunt : tantum abest ut vox aliqua barbara,

aut solœcismus, aut imperitus, aut rudis sermo in iis reperitur. »

Quoad *secundum*, consentiunt pariter Orthodoxi auctorem Epistolæ esse S. Joannem Apostolum, uti habet ejus inscriptio. Id ipsum satis indicat stylus Epistolæ per omnia consentiens Evangelio S. Joannis, utpote candidus et caritate mellis, plane indicans suum fontem, puta pectus S. Joannis candidum et charitate melleum. Ad hæc, eadem in hac Epistola que in Evangelio inculcat, ut solerter advertit Eusebius, lib. VII *Hist.*, xxv : « Qui attentè legit, inquit, inveniet utrimque frequenter vitam, lucem, dehortationem a tenebris, creberrime veritatem, gratiam, gaudium, carnem ac sanguinem Domini, judicium, peccatorum remissionem, dilectionem Dei erga nos, præceptum nos invicem diligendi, servanda esse cuncta præcepta, re largitionem mundi, diaboli et Antichristi, promissionem spiritus Sancti, adoptionem Dei, fidem idem que a nobis expellunt, ubique Patrem et Filium ; et si per omnia character utriusque notetur, prorsus unus et idem Evangelii et Epistolæ color reperietur. »

Quis, qualis et quantus fuerit S. Joannes, colligitur, *primo*, ex ejus stirpe et cognatione. Ipse enim præ Apostolis cæterisque viris omnibus, sanguine proxime attingit Christum, ejusque fuit consanguineus in secundo vel tertio gradu. Fuit enim S. Joannes filius Zebedæi et Salomes, quam multi putant fuisse filiam S. Annæ, æque ac fuit B. Virgo. Unde S. Chrysostomus, *Act.* I, 5, Joannem vocat fratrem Domini. Et S. Brigidæ, lib. I *Revel.*, x, S. Joannem vocat sororium Christi, quod natus sit ex matris Christi sorore, ac consequenter B. Virgini fuerit nepos et Christi consobrinnus, idem sentiunt Beda, *Prefat.* in S. Joannem ; S. Bernardus, *De Lament. Virg.* ; Hugo de S. Victore, et Glossa in cap. I *ad Galat.* ; Albertus Magnus in cap. XIX *Joon.* ; Abulensis in cap. XX *Matth.*, 4, Quæst. LIV, § 3 ; S. Antoninus, Gerson et alii multi :

PROEMIUM COMMENTARIORUM IN I EPISTOLAM S. JOANNIS.

407

adeo ut Joannes Eckius, serm. 2 *De S. Anna*, asserat eos qui negant S. Joannem fuisse Christi consobrinnum, repugnare SS. Patribus et Ecclesie, ipsique Scripturæ. Verum hoc aliis minus placet, qui censent S. Annam non nisi unam habuisse prolem, scilicet B. Virginem, id enim magis videtur deuisse et gravitatem S. Annæ, et dignitatem B. Virginis ac Christi, ut docent Euthymius, Theophylactus, S. Thomas, Jansenius, Canisius, Baronius, Canus, quos citat et sequitur Franciscus Suarez, III *part.*, tom. II, disp. II, sect. 4. Idem tamen sentiunt S. Joannem fuisse consanguineum Christi.

Porro L. Dexter ejusque continuator Helecas, Episcopus Cesaraugustanus, in *Chronico*, quod nuper in Hispania prodit, tradunt Zebedæum fuisse fratrem S. Barnabæ, ac habuisse duos filios, Jacobum et Joannem Apostolos, ac duas filias, quarum una nupta fuerit S. Petro, altera S. Andree. Additque Helecas : « Zebedæus qui et Aristobulus, pater Joannis et Jacobi Apostolorum, fuit e septuaginta duobus discipulis. Hic cum S. Petro Romam venit : inde missus in Angliam Episcopus, martyr occubuit anno secundo Neronis. Salome, uxor Zebedæi, mater SS. Joannis et Jacobi, anno ætatis 90, Christi 42, die 24 maii sanctissime decessit Verulis in Italia, que prius cum Jacobo filio peragravit Germaniam, Angliam et Italianam predicando. » Verum horum fides sit penes Dextrum et Helecam. Nam, ut alia taceam, Verulis quiescit Maria Jacobi, ut habet Martyrologium Rom. 23 maii. Hæc autem passim censetur fuisse mater Jacobi minoris, non majoris, qui fuit frater S. Joannis ; nam *Marci* xv, 40, expresse Maria hæc vocatur mater « Jacobi minoris et Josephi, » ac distinguitur a Salome : unde et Mariæ Salome, que fuit mater SS. Joannis et Jacobi majoris, transitus in Martyrologio Rom. consignatur alio die, puta 22 octobr. ubi et Hierosolymis diem obiisse dicitur. Quare viri eruditi suspicantur hæc et similia non esse genuina L. Dextri (cui S. Hieronymus dedicavit lib. *De Script. Eccles.*), sed sinistra alicujus tenebrionis, qui Dextri sibi nomen arrogavit, ut eo se sultique cerebri sensa tereret et honestaret.

Ex quo colligitur S. Joannes sapientia et sanctitas. Sicut enim sol radiis suis ea magis illustrat, que magis ipsi sunt vicina, ita ut quo aliquid soli est vicinissimum, eo magis ab ipso illustratur : sic pariter Christus quasi soli justitiæ oriens ex alto per incarnationem, radios sue gratiæ magis diffudit in eos quos carne conjunctos habuit, et ex quorum carne carnem assumpsit. Ita B. Virginem summis gratiæ donis præ omnibus hominibus et angelis dotavit, quia illam in matrem elegit : pari modo S. Josephum præ cæteris illius ævi viris sanctissimè dotavit, quia eum in nutricium et quasi in patrem elegit. Idem fecit S. Annæ quasi avie sue, S. Joachimo quasi avo, S. Jacobo majori et minori, S. Judæ, S. Simonis Thadæo, quos sibi cog-

natos creavit Apostolos ; ac Joanni Baptiste, quem sibi cognatum, ut patet *Lucæ* I, 36, suum fecit paranymphum, ideoque inter natos mulierum eo non surrexit major, *Matth.* XI, 11.

Secundo, quantus fuerit S. Joannes colligitur ex eo quod inter Apostolos fuerit præcipuus, et post Petrum quasi primus, imo Petri socius, ut patet *Act.* I, 13, et cap. III, 4, et cap. VIII, 14. Unde Paulus *Galat.* II, 9 : « Jacobus, ait, Cephas et Joannes, qui videbantur columnæ esse, dexteræ dederunt mihi et Barnabæ societatis. »

Tertio, ex eo quod inter quatuor Cherubinos representantes quatuor Evangelistas, *Ezech.* I, 10, *Apocal.* IV, 1, S. Joannes comparetur aquile, eo quod mentis acie et volatu omnes transcendens, ad ipsum Dei sinum penetravit, indeque intonarit mysterium generationis Verbi, dicens : « In principio erat Verbum, » etc. Aquila enim dicta est ab acute videndo, quasi acuta ab acumine, licet nonnulli ab aquilo colore vocem ducant : est enim aquilus color fuscus et subniger ab aqua denominatus, ait Pierius, *Hierog.* XXIX, cap. XXI. Unde S. Hieronymus, *De Script. Eccles.*, in *Joanne et Papia* : « Clangat, ait, tuba Evangelica filius tonitruum, quem Jesus amavit plurimum, qui e peccatore Salvatoris doctrinarum fluentis potavit. » Origenes, hom. 2 in *Diversos*, loquens de S. Joanne : « Vox, ait, spiritualis aquile auditum pulsat Ecclesie, vox activi volatilis non aerem corporeum, vel æthera, vel totius mundi sensibilis ambitum supervolantis, sed omnem theoriam ultra omnia que sunt et que non sunt, civitulis intimæ Theologiæ pennis, clarissimæ supernæque contemplationis obtutibus transcendens. Supervolat itaque B. Joannes Theologus non solum que intelligi ac dici possunt, verum etiam que superant omnem intellectum et significationem supervehitur, extraque omnia ineffabili mentis volatu in arcana unius omnium principii exaltatur. » Et mox : « O beate Joannes, non immerito vocaris Joannes, id est, cui donatum est. Cui enim Theologorum donatum est, quod tibi donatum est, abditè videlicet penetrare mysteria ? » Deinde cum dixisset Petrum typum gerere actionis, Joannem vero contemplationis, subdit : « Spiritale igitur petarum, civitulum, devotulum, Joannem dico Theologum, omnem visibilem et invisibilem creaturam superat, omnem intellectum penetrat, et deficitus in Deum intrat se deficitum, etc. ; non enim aliter potuit ascendere in Deum, nisi prius ferret Deus. » Additque Paulum raptum in tertium cælum et Paradisum, Joannem vero plusquam hominem raptum supra omnes celos in paradiso paradisorum, hoc est, in causa omnium audisse unum verbum, per quod facta sunt omnia ; ideoque in Deum quasi transmutatum fuisse. Hinc S. Dionysius Areopagita, epistola *ad S. Joannem*, eum vocat « solem Evangelii. »

Rursum, quod S. Joannes a Christo nuncupatus sit Boanerges, id est, filius tonitruum, *Marci* III, 17,

hoc est, fulmen. Fuit ergo ipse Ceranius, id est, fulmineus, tonans et fulminans; « ejus enim craticrat tonitru, quia vita ejus erat fulmen; » quod de S. Basilio ait Nazianzenus, in ejus *Elogio*. Unde S. Epiphanius, *heresi* 73: « Joannes, ait, revera tonitru filius per propriam suam grandiloquentiam, velut ex quibusdam nubibus a sapientie enigmatis, piam nobis de Filio intelligentiam persuasit. »

Quarto, quod unus ipse omnes Sanctorum gradus et lauras meruit, eosque heroicis et primos. Joannes enim *primo*, ob excellentem animi puritatem fuit terrestris angelus, angelos superans, non natura, sed virtute illibate virginitalis; *secundo*, idem fuit Patriarcha, quia solus ipse ceteris Apostolis diutissime superstes fuit, communis omnium fidelium pater, basis et columen. Unde S. Hieronymus, *De Script. Eccles.*, in *Joanne*: « Totus, ait, Asia fundavit rexitque Ecclesias; » *tertio*, idem fuit Apostolus, Episcopus, Hierarcha, Doctor, Evangelista, Propheta in Apocalypsi, Martyr, tum quia Christo in cruce assistens, omnes ejus dolores et mortis agones per compassionem et amorem intinuum sustinuit; tum quia Romæ a Domitiano in dolium ferventis olei fuit immisus, esto per miraculum illæsus exiverit. Unde Polycretes apud Eusebium, lib. V *Hist.*, xxii, scribens ad Victorem Romanum Pontificem: « His accedit, ait, Joannes, qui super pectus Domini recubuit, qui sacerdos fuit, qui laminam auream gestavit, qui Martyr et Doctor extitit, qui tandem Ephesi morte consopitus occubuit. » De lamina aurea, quam in fronte gestavit S. Joannes, quasi coronam, Episcopus insignis, astipulatur S. Hieronymus, *De Script. Eccles.*, in *Polycrate*, et Nicophorus, lib. II, cap. XLV. Idem de S. Jacobo dixi in Epistole ejus Proemio. Quocirca apte vocatus est *Joannes*, Hebr. *Jehochanan*, et crasi *Jochanan*, id est *gratia Dei*, vel potius *misertus est Deus*, aut *gratiosus Deo*; perinde ac Baptista ille coævus eadem de causa ab angelo vocatus est Joannes, *Lucæ* 1, 13. Joannis enim Baptiste gratias ac dotes habuit Joannes Evangelista, et insuper alias majores, quas jam recensui et recensebo, adeo ut Christus inter duos hos Joannes fuerit quasi sol inter Jovem et Lucinam; Baptista enim fuit præcursor, Evangelista pedisequus Christi. Fuit ergo Joannes, quasi filius Charitum, filius gratiarum, in quo scilicet orando et decorando omnes Charites, omnes gratiæ conspirasse videantur, adeoque tres Christianorum Charites sunt Christus et uterque Joannes.

Quinto, quia Joannes Christo præ ceteris Apostolis fuit familiaris, et quasi a secretis: unde ipse passim se vocat discipulum quem diligebat Jesus. Hinc et transfiguratio ejus ac orationi in horto, secretique ejus miraculis interfuit; unus ipse in ultima cœna super pectus Christi recubuit, quod summum mutui et reciproci amoris fuit indicium, *quæque* ac fomentum et augmentum: e Christi enim

pectore arcana divini sapientie, et gratiarum altiora præ ceteris fluentia potavit; at S. Augustinus, tractatu 48 in *S. Joannem*; et supra templum Verbi recumbens, aniam divini plenitudinis scrutatus est, ait S. Ambrosius in *Psal. cxviii*, Octon. 2, et S. Hieronymus in cap. I *Ezechielis*: « Joannes, ait, recubuit in pectore ejus, ut hauriret fluentia sapientie, ut posset dicere: In principio erat Verbum; quia enim in pectore Christi sunt omnes thesauri sapientie et scientie absconditi, merito super pectus ejus recumbit, quem majore ceteris sapientie et scientie singularis munere donat, » ait Beda, homil. *De S. Joanne*; et Laurentius Justinianus, libro *De Agone Christi*, cap. v: « Sapientie, ait, arcana contemplando rimaris, curris per angelos, discursus per archangelos cæterasque spirituum legiones considerationis penna percurrendo rimaris: tibi nunc panduntur indicibiles sapientie thesauri, tibi reserantur revelationum sacra mysteria, divinitatis altitudo, æterna Verbi generatio, et celestis gloriæ triumphale regnum. » Quin et Plutarchus, lib. I *Conviv.*, Quest. III: « Locus, inquit, infra dominum uxoris et liberorum est, qui in sinu esse dicebantur. » Fuit ergo Joannes filius Christi, ideoque in sinu ejus, quasi Benjamin recubuit.

Porro, quanta ex eo charitatis zelique incendia hausit, patet ex gestis ejus, non tantum in fundandis Ecclesiis quaeversum, sed etiam in curanda singulorum, etiam perditionum, salute. Ex uno exemplo discite cætera. Narrat Eusebius ex Clemente Alexandrino, lib. III *Hist.*, xxiii, S. Joannem Episcopo cuidam commendasse adolescentem quemdam, qui seductus a sociis tandem factus sit princeps latronum. Reversus S. Joannes ad Episcopum: « Age, inquit, o Episcopo, depositum representa, quod tibi ego plane et Christus commendavimus, Ecclesia teste quam regis. Juvenem illum repeto a te et animam fratris. » Cumque ille suspirans diceret eum mortuum esse, Deo scilicet, factumque principem latronum. « His auditis, Apostolus vestem continuo qua erat indutus, scidit, et cum ingenti gemitu feriens caput suum: Bonum te, inquit, custodem fratris anime dereliqui. Sed jam nunc mihi equus paratur, et dux itineris. Et confestim ab ipsa ecclesia ascendens concitus properabat. Cumque pervenisset ad locum, attinetur ab his latronibus qui custodias observabant. At ille neque effugere, neque prorsus declinare usquam nitens, ingenti tantum voce proclamabat: Quia ad hoc ipsum veni, adducite mihi principem vestrum. Qui cum veniret armatus, eminus agnito Joanne Apostolo, pudore actus in fugam vertitur. Ille equo post eum admissio, confestim insequitur fugientem, etiam ætatis oblitus, simul et clamans: Quid fugis, o fili, patrem tuum? Quid fugis inermem senem? Miser, hæc, noli timere, habes adhuc spem vite. Ego Christo rationem reddam pro te; et

rite et mortem libenter pro te excipiam, sicut Dominus excepit pro nobis, et pro tua anima dabo animam meam. Sta tantum, et crede mihi, quia Christus me misit. At ille audiens, restitit, ac vultum demisit in terram; post hoc arma projecit, tum deinde tremefactus flebat amarissime, et accedentis ad se senis genibus provolvitur, gemitibus et ululibus quibus poterat satisfaciens; et uberrimis lacrymarum suarum fontibus iterum baptizabatur, occultans solam dexteram suam. Apostolus vero jurjurandi sacramento se eia Salvatore impetraturum veniam pollicens, simulque genibus ejus provolvitur, atque ipsam dexteram, ex cuius cædis conscientia torquebatur, tanquam jam per penitentiam purgatam deosculans, ad ecclesiam revocat, et indesinenter pro eo orationes profundens, et cum ipso pariter ducens crebra jejunia, indulgentiam a Deo, quam ei pollicitus fuerat, expellebat. Sed et variis sermonum consolationibus, velut quibusdam præcantationibus efferos et exterritos ejus animos mitigabat. Nec prius abstitit, quam eum in omnibus emendatum etiam ecclesie præferret. »

Ex quo Joannis exemplo discant Episcopi, Pastores, Præfeci, Magistri, quantum cuiusque fidelis, etiam juvenis et perditus, suæ curæ crediti, eam gerere debeant; ac rursus si perditus sit, modum eum revocandi esse eum quem hic usurpavit S. Joannes, nimirum summam commiserationem, humilitatem, dilectionem. Unde S. Chrysostomus Theodoro lapsus hoc S. Joannis factum proponens, hortansque ad penitentiam, commendat « S. Joannis condescensum et mansuetudinem, et suavitatem illicem, quoniam prior crucientem dexteram exosculatus est, hærens in amplexu adolescentis, et ea via reduxit ad amissam virtutem. »

Porro hoc summi amoris et honoris privilegium recumbendi in sinu Christi, Joanni soli præ omnibus Apostolis concessum fuit quatuor de causis.

Primo, ut ipse ejus incarnationis et secretorum esset testis omni exceptione major, utpote qui proximus illi et familiarissimus extitisset, adeoque in sinu ejus recubisset. Unde Rupertus explicans illud *Joan. xiii*, 23: « Erat ergo recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Jesu, quem diligebat Jesus, » ait hoc dicere Joannem, ut suo Evangelio fidem astruat. « Hic enim, inquit, præcipue dignus fide testis est, qui adeo veritati quam narrat, præsens cognitor interfuit, ut recumberet in sinu ejus familiaris ac dilectus, et illi Verbo præ cunctis mortalibus prope admisus, quod eructatum de corde Patris, et caro factum, alius personare decreverat per linguam et calamus ejus. » Unde S. Joannes eodem quasi sigillo obsignans Evangelii sui fidem cap. ult., cum vers. 20 dixisset de se: « Qui et recubuit in cœna super pectus ejus, » subjungit vers. 24: « Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de

his et scripsit hæc, et scimus quia verum est testimonium ejus; » et initio *Epistole*: « Quod fuit ab initio, ait, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, quod manus nostræ contractaverunt, de Verbo vite, etc., testamur et annuntiamus vobis. »

Secundo, ad commendandum decus virginitalis: ob hanc enim meruit a Christo præ ceteris diligi et in sinu ejus recumbere. Illa ibidem Rupertus ait in S. Joanne completum illud Sapientis dictum *Prov. xxii*, 11: « Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem; quia videlicet propter excellentem castitatis decorem dignus fuit de ipso sacro Dominici pectoris fonte divinitatem ejusdem Verbi, et æterni potare secreta principii. »

Unde S. Cyrillus, lib. IX in *Joann.*, cap. xv, ait S. Joannem nos hortari ad bene vivendum; ipsi volumus divinarum rerum cognitionem adipisci. Exemplo enim seipsum nobis proponit, qui sic diligebatur a Christo, ut in sinu ejus sederet. Illi enim summopere Deo propinquant, qui mundo corde sunt, quibus præcipuum a Salvatore munus attribuitur. Beati enim sunt, inquit, homines mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Nempe ista beatificatio vera extitit in Joanne. Vidit enim gloriam Christi, ut ipse testatur, gloriam quasi Unigeniti a Patre. Nullus enim Patrem vidit, nisi qui a Deo est, id est, filius Dei: qui vero procul se a turpitudine removet, et inanibus hujus vite curis mente non agitantur, illis supra quam animus per se hominis ferre potest, gloriam suam Christus revelare solet. » Hinc et ipsa Joannes *Apoc. xiv*, 1, vidit virgines proximas Agno, ipsum per omnia sequi, ac cantare canticum novum, quod nemo alius cantare potest.

Tertia, recubuit Joannes in sinu Christi, ut inde secretiora et sublimiora Evangelii et Apocalypseo mysteria hauriret quæ mundo panderet. Unde Ecclesia in officio S. Joannis, Respons. lectionis 8, canit: « Iste est Joannes, qui super pectus Domini in cœna recubuit. Beatus Apostolus cui revelata sunt secreta ecclesie: fluente Evangelio de ipso Dominici pectoris fonte potavit. » Ideoque, ut ait Beda, Evangelium S. Joannis cætera omnia sublimitate transcendit; et S. Augustinus, tract. 18 in *Joannem*: « Joannes Evangelista, ait, inter consortes et comparticipes suos alios Evangelistas, hoc præcipuum et proprium donum accepit a Domino, super cuius pectus in convivio discumbebat, ut per hoc significaret, quia secreta altiora de intimo pectore ejus potabat, ut ea diceret de Filio Dei, quæ parvulorum mentes fortassis intenas excitare possint, impetere atem nondum capaces non possint. » S. Chrysostomus, *Prefatione in S. Joannem*, ait angelos multa didicisse a S. Joanne, ac proinde ipsos etiam Cherubinos et Seraphinos avide eum summo Evangelium et Apocalypsin intonantem audissem.

Quarta, ut ex pectore Christi sugeret delicias

amoris ejusdem, juxta illud *Cantic.* II, 3: « Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. » Causam subdit: « Leva ejus sub capite meo; et dextra illius amplexabitur me; » et S. Joannes, *Evang.* cap. I, dans causam cur per Christum solum gratia et veritas facta sit, subdit: « Deum nemo vidit unquam; Unigenitus qui est in sinu Patris, Ipse enarravit nobis, » q. d. Christus in sinu Patris hausit omnem Patris gratiam, amorem et sapientiam, eaque nobis communicavit, sic et Joannes eadem hausit e sinu Christi, ac nobis communicavit. Ferunt aquilam (quod est stemma et insigne S. Joannis) illum pullum præ cæteris adamare, cui corde suo incubavit: ita Christus pullus adamavit Joannem, cui pectore et corde incubavit. Unde S. Bernardus, serm. 23 in *Cantic.*, cum dixisset Magdalenam devotionis suæ fructum invenisse apud pedes Christi, subdit: « Porro Thomas in latere, Joannes in pectore, Petrus in sinu Patris, Paulus in tertio celo secreti hujus gratiam sunt assecuti, etc. Prior mulier (Magdalena) stravit sibi in tuto humilitatis et spei, Thomas in solido fidei, Joannes in lato charitatis, Paulus in intimo sapientie, Petrus in luce veritatis. » Idem, vel quisquis est auctor, serm. 3 *De cæna Domini*: « Jesus, ait, valde eum diligebat, quem tanto honore sublimabat. O quam bene quiescebat, qui super pectus Christi quiescebat! O beate Apostole Dei, discipule Jesu Christi, Joannes beate, utinam mererer illius dulcissimos pedes osculando lacrymis rigare, in ejus pectore tu meruisti dormire! Utinam faciem illius a longe saltem possem contemplari, in ejus pectore tam dulciter dormire meruisti. Per sinum sive pectus significabatur illud secretum, de quo bibit divinitatis sacramentum. Hinc diligebat Joannem non plus omnibus, sed familiarius, ut per pacem exiret de vita, non per passionem. »

Quinta, Christus collocans Joannem in sinu et pectore, eum quasi in filium adoptavit. Solent enim parentes filios quasi pignora charissima ad pectus et ubera admove, iisque complecti. Hinc Christus moriens in cruce eum matri quasi filium pro se substituit dicens: « Mulier, ecce filius tuus; » et Joanni: « Ecce mater tua. » Solent enim nepotes, moriente filio, avis et avia in us proximum filiationis et hereditatis succedere. O commutationem! exclamat S. Bernardus, sermone in illud *Apoc.*, *Signum magnum apparuit celo*: Joannes tibi pro Jesu traditur, servus pro domino, discipulus pro magistro, filius Zebædæ pro filio Dei, homo purus pro Deo vero. Fuit ergo S. Joannes Benjamin B. Virginis, imo Benjamin Christi; et quasi Benjaminus, id est, pignimus natu Apostolorum, et præ omnibus gratiosus ac tenere dilectus, in sinu Christi requievit. Officium ergo S. Gabrielis Archangeli sortitus est, ut esset præco Christi et custos B. Virginis, ideoque nonnulli censent S. Joannem, cum vellet adorare angelum, ab eo prohibitum cum

diceret: « Vide ne feceris: conservus tuus sum, » *Apoc.* XIX, 10.

Sexta, S. Joannes Christo in cruce toto tempore passionis usque ad mortem assistit, ubi sane Christum se immolantem, et immolationi pro salute generis humani jugiter aspiculum, viros ab eo rerum divinarum sensus, ac virtutum omnium ardores accepit. Idem primus post Christi resurrectionem cum Petro ad monumentum cucurrit, imo Petro præcurrit. Idem Christo apparente piscantibus primus eum agnovit, dicens: « Dominus est; » quod S. Hieronymus, lib. I *Contra Jovinianum*, virginitalis merito ascribit: « Solus, inquit, virgo virginem agnoscat; » et alibi: « Prior virginitalis virginalis corpus agnoscat; » et Cyrilus: « Joannes, inquit, propter mentis puritatem et cordis oculorum acumen ad intelligendum erat aptissimus; unde solus signum statim intellexit, et Christum adesse cognovit, et aliis nihil dubitans significavit. » Chrysostomus vero Joannem eum Petro comparat: « Proprios, inquit, mores referunt Petrus et Joannes; ille ferventior, hic aliorum erat; ille vehementior, hic perspicacior: ideo Joannes prior novit Jesum, Petrus prior ad eum propeverat; » et Origenes: « Petrus, inquit, in forma actionis ac fidei ponitur, Joannes autem contemplationis et scientie typum imitatur: unus siquidem recumbat super pectus Domini, quod est contemplationis & pamentum; alter sæpe titubabat, quasi trepidæ actionis symbolum. »

Hinc patet S. Joannem præ cæteris Apostolis a Christo fuisse dilectum, uti expresse ait S. Augustinus, tract. 16 et 124 in *Joannem*, et S. Chrysostomus, homil. 71 in *Joannem*, Theophylactus et Euthymius in *Joannis* cap. XII, ac consequenter S. Joannem vicissim præ cæteris maxime dilexisse Christum. Ille enim magis diligitur a Christo, qui magis eum diligit, majoremque habet charitatem, *Joan.* XIV, 21; et *Proverb.* VIII, 17, ait Sapientia: « Ego diligentes me diligo. » Porro S. Hieronymus, lib. I *Contra Jovinianum*, Joannem a Christo plus dilectum censet, eo quod esset virgo et minimus natu Apostolorum. Sic et Euthymius in cap. XIII *Joannis*, asserit Joannem a tantam a puero curam habuisse puritatis, ut ne turpem quidem cogitationem unquam in cor suum ascendere permisit. » S. Chrysostomus addit alteram amoris causam, excellentem animi humilitatem ac mansuetudinem, quam adeptus erat postquam de præminencia correptus fuerat. *Tertium* indicat Theophylactus: « Joannes, ait, innocensissimus, simplicissimus, mansuetissimus omnium erat, et ideo diligebatur. » D. Thomas enumerat inter amoris causas sapientiam singularem et amoris Dei vehementiam. Alibi juvenutem ait majora sibi benevolentie ac familiaritatis indicia vindicasse.

Septima, quod Christus in cruce moriens Joannem quasi fratrem sibi substituit, assignans eum

pro se quasi filium B. Virginis: « Mulier, inquit, ecce filius tuus; » ac vicissim Joanni eam assignans quasi matrem: « Ecce, inquit, mater tua. » Unde et Joannes quasi filius Virginis curam tota vita egit, ejusque fuit custos, tutor et provisor, ac cum ea Ephesi habitavit, ex cujus continua familiaritate et colloquio quanta celestium arcuorum lumina, quantos charitatis ignes, quanta virtutum omnium documenta et incitamenta hauserit, omnibus facile est conjicere. Hoc est quod citatis Christi verbis subdit Joannes, *Evang.* XIX, 27: « Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua » (alii legunt in suam, scilicet matrem), græce et *θεα*, id est in propria, scilicet bona, inquit S. Ambrosius, *Enchir.* ad *Virgin.*, non temporalia, quæ jam Christi amore reliquerat, sed spiritualia: « Accipite, inquit, Spiritum Sanctum; neque enim mater Domini nisi ad possessionem, gratiæ demigraret, ubi Christus habebat habitaculum; » et S. Augustinus, tract. 119 in *Joan.*: « Susecepit, ait, eam discipulus in sua, non prædia, quæ nulla propria possidebat, sed officia, quæ propria dispensatione exequenda curabat; » et S. Cyrillus, in cap. XIX *S. Joan.*: « Commendavit, ait, Christus Matrem discipulo, ut officium filii in eam servaret. Matrem similiter admonuit, ut parentis in discipulum auctoritatem haberet: amore videlicet atque charitate non minus illos conjungi voluit, quam si nature maxima propinquitate conjuncti essent; » et S. Cyrillus, tractatu *De Passione*: « Passus est, ait, æquanimiter Joseph sibi Joannem in hoc servitio præponi, quem digniorem se judicabat, et ideo maxime, quia Magistri electio sic negotium ordinabat. »

In revelationibus S. Brigidæ quas defendit Cardinalis Turrecremata, probantque non solum eruditi Theologi, ut Michael Medina, Alphonsus Mendoza, Petrus Canisius, Martinus Delrio, etc., sed et Bonifacius IX et Martinus V Pontifices, in Canonizatione ejusdem, hæc de S. Joanne habentur: S. Joannes apparet S. Brigidæ monens eam contemnere omnia mundi bona, eaque respectu æternorum non pluris facere quam siliquas porcorum, ac sequi viam crucifixi Dei, quæ in principio est arcta, sed in fine gaudiosa: « Ego, inquit, sum ille qui scripturam auream plenius agnovi, et agnosendo augmentavi. Ego fui nudatus ignominiose, sed quia patienter sustinui, Deus vestivit animam meam veste immortalis. Ego etiam fui intinctus oleo; ideo nunc gaudeo oleo lætitiæ sempiternæ. Ego insuper post Matrem Dei levissima morte de mundo transivi, quia custos Matris Dei factus fui, et corpus meum est in loco quietissimo et securissimo. » Ita refert S. Brigida, lib. IV *Revelat.*, cap. 1; et cap. XXII, narrat se audisse B. Virginem dicentem S. Joanni: « Tu inter Apostolos vicinissimus mihi appropinquasti, majoraque signa dilectionis expertus es præ aliis, et amarior tibi passio Filii mei facta est, quam præ cæteris clarius aspexisti;

et quia præ cæteris fratribus tuis longius vixisti, et quasi in ipsorum omnium martyri fuisti (placuit legi Codex Farnesianus: et inter eos quasi martyri fuisti), ideo placuit Deo te vocare de mundo morte levissima post me, quia Virgo virginis fuit commendata, ideo fiet quod petisti, et non prolongabitur. »

Denique S. Joannem adhuc vivere cum Elia et Henoch in Paradiso terrestri, ac cum eis venturum in fine mundi, ut contra Antichristum deceret, censuit Hippolytus, tractat. *De Consummatione sæculi*, et alii plures, teste Theophylacto et Euthymio in cap. XXI *Joan.* Verum certum est S. Joannem esse mortuum: nam Ecclesia ejus quasi post mortem jam beati, et cum Christo in celo regnantis, festum celebrat die 27 decembris. Audi S. Hieronymum, *De Scripturis Ecclesiæ*, in *Joannis*: « Confectus senio, ait, sexagesimo octavo post passionem Domini anno (qui fuit annus Christi 401), mortuus juxta eandem urbem sepultus est. » Idem docent Tertullianus, S. Augustinus, Chrysostomus, Euthymius et alii, quos citat et sequitur Cardinalis Baronius, initio tom. II *Annal.* Plura de S. Joanne dicam *Præfatione in Apocalypsin*.

Quoad tertium, argumentum Epistolæ est, primo, docere veram fidem, spem et charitatem. Fidem, tum de S. Trinitate, tum de Verbo incarnato: quod sane nullus uberius præstitit S. Joanne in Evangelio, æque ac in hac Epistola; eaque de causa a S. Dionysio, epist. ad S. Joannem, Athanasio in *Synopsi*, Cyrillo, *Catechesi*, 12 Chrysostomo, Epiphano et aliis, passim Joannes, cognominatus *Theologus*. Inde spem excitat commemorans præstantiam status Evangelicæ, ac charitatem Patris; qui secrevit nos a filii diaboli, deditque nobis ut filii Dei nominarem et simus, ideoque Filium suum misit in carnem, ut passione et morte sua peccata tolleret et dissolveret opera diaboli. Denique præ cæteris inculcat charitatem, ut non diligamus mundum, sed Deum qui prior dilectus nos, et Christum, qui nostri amore mortuus est, ac proximum, quem Deus et Christus jubent diligere. Pene ergo tota Epistola charitatis ardorem et vehementiam spirat. Unde S. Augustinus in *Præfat. hujus Epistolæ*: « Maxime, ait, commendatur charitas; locutus est enim multa prope omnia de charitate. Qui habet in se unde audiat, necesse est gaudeat ad quod audit. Sic enim erit illi lectio ista tanquam oleum in flamma. » Refert S. Hieronymus, in cap. ult. ad *Galat.*, S. Joannem senio gravem in collectis non aliud prædicasse, quam: « Filii, diligite invicem. » Cumque audientes tedio afficerentur quod semper idem audirent, causamque rogarent, dixisse: « Quia præceptum Domini est, et si solum fiat, sufficit. »

Secundo, hæresim duplicem tum subnascentem confutat. *Prior* erit Cerinthi, Ebionis et assectarum, qui negabant Christi divinitatem. *Secunda* Basilidis cum suis, qui negabat veram Christi

carnem et humanitatem, dicebatque eam tantum apparentem et phantasticam fuisse, ut et omnia Christi gesta, ideoque Christi causa non esse subeundum martyrium.

Utramque everit S. Joannes tum in Evangelio, tum in hac Epistola, docetque Christum fuisse verum hominem et verum Dei Filium, et qui id negant esse Antichristos. Unde hortatur ut concupiscentiæ et peccati, quasi operum diaboli turpitudinem fugientes, Christum mediatorem quasi lucem et ducem salutis sequamur per veram fidem, spem, sive fiduciam, et charitatem. Ita S. Ignatius, *epist. ad Philadelph.*; Tertullianus, *lib. De Præscriptione*; Epiphanius, *hæresi 27, 28 et 30*; S. Hieronymus, *De Viris illust.*, in Joanne; Eusebius, *lib. III Histor.*, cap. xxvii, et S. Augustinus, *tract. 122 in Joan.*, qui et addit, *lib. De Fide et Oper.*, cap. xiv, S. Petrum, Joannem, Jacobum et Judam maxime confutasse errorem Simonis Magi et asseclaram, docentium solam fidem sufficere ad salutem, et ad hoc abutentium Epistola S. Pauli ad Romanos, ideoque eos diserte contrarium docere; scilicet præter fidem requiri bona opera ad salutem. Quocirca S. Joannes cuique etati, puta pueris, adolescentibus, senibus operum vitæque Christianæ præcepta præscribit (1).

Porro, Epistola hæc est Catholica, id est circularis et universalis, scripta ad omnes fideles ubique degentes, uti et Epistolæ S. Petri, Jacobi et Judæ. Veteres tamen nonnulli hanc Joannis scriptam autem nominatim ad Parthos. Ita Hyginus Pontifex, *epist. 1*, Joannes II Pontifex, *epist. 1 ad Valerium*; S. Augustinus, *lib. II Quæst. Evangel.*, cap. xxxix; Idacius, *lib. De Trinit.*, et alii. Suspiciatur noster Serarius hic pro Parthos legendum Patmos; in Patmos enim insulam a Domitiano relegatus S. Joannes, incolas ad Christum convertit. Junius Calvinista scribens contra Belarminum, *lib. II De Verbo Dei*, cap. xv, num. 22, per Parthos intelligit non incolas Parthiæ, sed pios exules dispersos extra natale solum. Nam sermone Scythico, olim exules dicebantur Parthi, teste Justino, *lib. XII*, ab Hebræo פָּרְתִי pur, id est dividere. Idem ergo est ad Parthos, quod « tribus que sunt in dispersione, » ut ait Jacobus

(1) Rosenmullerus aliud, saltem ex parte, hujus Epistolæ argumentum assignat. Locum nempe, cap. iv, 2, *Jesum Christum in carne venisse*, ita interpretatur, ut eam hic significet vite conditionem tenuem et miseram, adeoque omnem Christi cruciatum. Porro, multi ex Judæis humilitate Jesu offendebantur, eamque ob causam negabant eum esse Dei Filium, Messiam. Judæorum votis illa quidem ætate Messiam avidè expectatum esse novimus, at non in carne venientem, id est humilem, obscurum, ignominioso mortii obnoxium, sed potentem, sed splendore externo conspicuum, hostium debellatorem, publicè libertatis vindicem. Ad hos carnalium Judæorum errores confutandos, inquit Rosenmullerus, per universam epistolam sermo recurrit de Jesu Messia, de ejus humilitate in terra et morte cruenta, per quam impunitatem et salutem consequatur

initio Epistolæ, et quod « electis advenis » dispersionis, ut ait S. Petrus initio Epistolæ. Verum a Scythiis exules tam impii quam pii vocati sunt Parthi, non a Græcis vel Hebræis, qualis fuit S. Joannes: alioqui enim S. Petrus et Jacobus qui ad dispersos scribunt, pariter et ad Parthos scripsissent: vide Serarium. Proprie ergo hic Parthos accipio, quorum tunc imperium æque ac nomen erat amplum, ut Orientis nationes plures completeretur, etiam Persas, teste Tertulliano, *lib. De Pallio*, cap. ii; Justino, *lib. XII et XIII*; Solino et Plinio, *lib. VI*, cap. xxv. In Parthia autem multos fuisse Judæos æque ac Christianos, partim e Judæis, partim e Gentilibus ad quos omnes scribit hic S. Joannes, colligitur *Act. ii, 9*; et ex Tertulliano, *lib. Contra Judæos*; ac Josepho, *lib. XIV Antiq.*, cap. xii, et *lib. XVI*, cap. x, et *lib. XVIII*, cap. xii.

Scripsit ergo ad Parthos S. Joannes, sive quod eos antea adierat, et fide Christi imbuerat, uti censet Baronius alique plures; sive quod Ephesii et Asiani quibus predicavit S. Joannes, permulti ab eo ad Christum conversi ex Asia migrarunt in vicinam Parthiam et Persidem; sive quod fideles a Simone Chananæo, Bartholomæo et Thoma (hos enim predicasse Parthi et Persis tradit Sophronius, *De Viris illustribus*, et alii) in Perside et Parthia conversi, iis morte et martyrio functis, petierint a S. Joanne grandævo monumentum aliquod Ecclesiæ, quo in fide et vita Christiana confirmarentur, aut ultro id eis ingesserit S. Joannes, utpote conversionis Gentium et propagandi Evangelii sitientissimus. Apostoli enim cum ubique presentes adesse et Evangelizare non possent, id absentes præstabant per Epistolâs; hæc ergo, id est apostolatus, vice fungebatur hæc, ipsaque Epistola erat quasi apostola. Sane Antonius Quadrius, Provincialis Societatis Jesu in India Orientali, et Michael Barulus in Epistolis Goa datis anno Christi 1533, scribunt etiamnum nonnullos e Persis fidem Christianam profiteri, eamque S. Joanni acceptam ferre (2).

Græce scriptam esse Epistolam, æque ac cæteras SS. Petri, Jacobi et Judæ consentiunt Interpretes: Græcus enim sermo a tempore Alexandri Magni plurimas gentes pervasit.

Porro quod Joannes initio Epistolæ nomen suum subiecit, quid mirum? Idem fecit S. Paulus, epistola ad Hebræos. Idem facimus hodie plerique omnes, qui Epistolis nomen non præfigimus, sed subscribimus, presertim cum

(2) A quorundam Patrum opinione, hanc Epistolam ad Parthos fuisse scriptam, hodiernorumque plerique recedunt. Juxta D. Glare, encyclica fuit, nec ad certam ac singularem Ecclesiam missa. Probabilius Alhili censet, Joannem scripsisse ad Ecclesiam Asiæ minoris, eadem scilicet ad quos scripserat Jacobus, Petrus et Judæ; nam tota Epistola eo spectat, ut confirmetur Christianorum constantia, quam omni ope labefactare nitentur filii impostores, et falsi doctores, quos Jacobus etiam, Petrus et Judæ notant in suis Epistolis.

Epistolæ hujus auctor fuerit Spiritus Sanctus potius quam S. Joannes. Auctor ergo « valde supernæ » queritur, ait S. Gregorius, præfat. in Job, cap. 1, « cum auctor libri Spiritus Sanctus fideliter creditur. Ipse igitur hæc scripsit, qui hæc scribenda dictavit. Si magni cujusdam viri susceptis Epistolis legere verba, eaque quo calamo fuissent scripta quæreremus, ridiculum profecto esset, » etc. (1).

Videtur S. Joannes jam senex et omnium quasi terrenorum oblitus, ac anhelans ad Christum, hic æque ac in Evangelio, magnitudine mysterii et charitatis Christi absorptus, omissis nomine æque ac salutatione, ab ipso mysterio tam sublimi ordini, ut eo secum rapiat lectorem, itaque insinuat se Epistolæ hujus, æque ac Evangelii esse aucto-

(1) Hanc causam esse putat Grotius, cur hæc Epistola neque in fronte nomen titulumque Apostoli, neque in fine salutationes Apostolice moris contineat, quia nimirum in terras (Parthorum), hostiles Romanis, hæc Epistola per mercatores Ephesios mittebatur, multumque nocere poterat Christianis, si reprehensum foret hoc, quanquam innocens, litterarum commercium.

rem. Ita Thomas Anglicus. Idipsum satis indicant primæ Epistolæ verba, quibus cum Christo incarnato mire deliciaur et dissuaviatur.

Denique S. Joannem in senio hæc Epistolæ scripsisse, patet ex ipsis ejus verbis, quibus se seniore vocat, fideles vero filios, ac quasi senex non aliud pene quam charitatem inculcat. Quo anno præcise scripsit, incertum est. Videtur sub idem tempus quo scripsit Evangelium, eas scripsisse; magna enim earum cum Evangelio est consonantia. Unde Baronius tam illud quam has consignat anno Christi 99, qui fuit Clementis Pontificis septimus, Nervæ imperatoris primus.

Claudat argumentum aurea S. Gregorii sententia, hom. 13 in Ezech.: « Succendi, ait, cor nostrum igne charitatis quærimus? Joannis verba pensemus, cujus omne quod loquitur, charitatis igne vaporatur. » Non enim aliud spirat, repetit et inculcat quam amorem Dei, Christi et proximi: perinde ac senes et amantes non aliud cogitant et loquuntur, quam illud quod amant et tota vita amaverunt.

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Predicat Verbum incarnatum a se visum, auditum et manibus contractatum, ut cum illo et per illud societatem habeamus cum Deo Patre. Inde, vers. 3, docet Deum esse lucem expertem plane tenebrarum, ac proinde Christianos in luce vite Christi debere ambulare. Tertio, vers. 8, docet neminem a peccato esse immunem, ac proinde quemlibet debere confiteri se esse peccatorem: quod si faciat, sanguis Christi emundabit eum ab omni peccato.

1. Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostræ contractaverunt de Verbo vitæ: 2. et vita manifestata est, et vidimus, et testamur, et annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, et apparuit nobis: 3. quod vidimus et audivimus, annuntiamus vobis, ut et vos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum Patre, et cum Filio ejus Jesu Christo. 4. Et hæc scribimus vobis ut gaudeatis, et gaudium vestrum sit plenum. 5. Et hæc est annuntiatio, quam audivimus ab eo, et annuntiamus vobis: Quoniam Deus lux est, et tenebræ in eo non sunt ullæ. 6. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, et in tenebris ambulamus, mentimur, et veritatem non facimus. 7. Si autem in luce ambulamus, sicut et ipse est in luce, societatem habemus ad invicem, et sanguis Jesu Christi, Filii ejus, emundat nos ab omni peccato. 8. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. 9. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, et justus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. 10. Si dixerimus quoniam non peccavimus, mendacem facimus eum, et verbum ejus non est in nobis.

1. QUOD FUIT AB INITIO. — Junge cum eo quod sequitur, « de Verbo vitæ, » hoc est, ipsum Verbum vitæ, quod fuit ab initio, annuntiamus vobis; dicit tamen de Verbo, non Verbum, quia « de Verbo proxime pendet ab eo quod immediate præcedit: « Manus nostræ contractaverunt, » de quo mox. Ita Lyranus, Hugo, Catharinus, Gagneus. Unde Syrus vertit, *evangelizamus vobis illud quod erat ab initio*. Initium Epistolæ antistrophon est Evangelii S. Joannis: « In principio erat Verbum. » Et rursum: « Quod vidimus oculis nostris, et manus nostræ contractaverunt, » antistrophon est Evangelii cap. 1, vers. 14: « Et verbum caro factum est, et habitavit in nobis; et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre. » Primo ergo S. Joannes hic, uti et in Evangelio, astruit æternitatem et divinitatem Christi, deinde ejus incarnationem; quæ sunt duo præcipua mysteria, et quasi duo cardines, duoque poli in quibus vertitur tota summa gyrusque fidei Christianæ.

Nota: Pro fuit græce est *ἦν*, id est *erat*; et unde initio Evangelii ita vertit Interpres: « In prin-

cipio erat (græce *ἦν*) Verbum; » vox enim *erat* « ducit nos ad æternitatem, » ait S. Basilius ibidem; « ut intelligeremus omnia tempora prævenisse coæternum Patri Verbum, » ait Beda; quodcumque enim tempus assignes, vel imagineris anticipando, semper verum est dicere: Jam tunc erat Verbum. Nam in principio mundi erat Verbum, mille annis ante mundum erat Verbum, mille millionibus annorum ante mundum erat Verbum, ac quocumque annos antevertendo antitipes, semper vere dicam: Jam tunc erat Verbum, quia omnes annos imaginabiles Verbum prævenit, fuitque ab æterno.

Porro « *erat* non significat Verbum antecessisse illud principium de quo dicitur: « In principio erat Verbum, » ita ut per principium accipi debeat principium temporis et mundi, ante quod fuit Verbum, sed quod in principio durationis, vel æternitatis (ita enim nos primordia æternitatis mente imaginamur, cum a parte rei nulla ejus fuerint primordia, nullum ejus principium) quo prius et antierius non fuit Verbum, nisi ratione tantum, hoc est, quod jam olim ab omni æterni-

tate erat Verbum. Ubi nota potius dici *erat verbum*, quam *fuit Verbum*, quia *fuit* significat rem præteritæ, *erat* etiamnum esse, sive esse perennem. Ita S. Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus, et alii in cap. 1 Evangelii S. Joannis. Posuit *erat* S. Joannes contra Arianos futuros, quorum hæc fuit vox: « *Erat* quando non *erat*, » hoc est, *erat* tempus quando non *erat* Verbum, quia antequam nasceretur non *erat*: negabant enim Verbum esse æternum. Unde hanc eorum vocem damnat Concilium Nicænum, æque ac S. Joannes initio Evangelii, ubi proinde quater repetit *erat*, *erat*, *erat*, *erat*, q. d. Quocumque cogites tempus; jam in eo *erat* Verbum; quocumque ævum, jam *erat* Verbum; quidquid anticipes, jam *erat* Verbum: ita S. Basilius, lib. II *Contra Eunom.*: « Quantumcumque, ait, volueris mentis inquisitione retrocurrere, pertransire tamen quod *erat*, et ultra illud ferri cogitationibus non poteris. »

Secundo, *erat* significat generationem æternam Verbi. Nam « in principio *erat* Verbum » idem est quod ab æterno genitum est Verbum: hæc enim generatio in ratione Verbi divini includitur, uti mox dicam.

Tertio, Elias Cretensis in Nazianzenis orat. 4 *Theolog.*, notat verbum substantivum *sum, est, erat*, proprium esse Dei. Deus enim substantiæ, sive essendi est plenitudo et immensitas, puta pelagus essentie immensus, et oceanus entis: indeque hebr. vocatur *Jehova*, id est *qui est*, græce *ἦν*, *Exodi* cap. III, vers. 14, et cap. VI, vers. 3; unde Didymus hic, et Cyrillus, lib. I in *Joannem*, cap. 1, et Ambrosius, lib. I *De Fide*, cap. v, solemiter observan. de singulis creaturis dici tantum quod sint aliquid; de solo Deo autem dici absolute quod est.

Quarto, « *erat* significat ita fuisse Verbum, ut tamen etiamnum maneat et perseveret; hæc enim perseverantia significatur verbo imperfecto, ut docet S. Thomas in cap. 1 S. Joannis, quia et Plinius, Præfat. *Natur. histor.* *Erat* ergo idem est quod *fuit*, est et *erit*, q. d. Verbum semper fuit, semper est, semper erit, estque prorsus æternum. Audi S. Basilius, lib. *De Spiritu Sancto*, cap. vi: « Cum dixit Joannes: In principio *erat* Verbum, duabus vocibus cogitationem intra præscriptos terminos reclusit. Hæc enim vox, *erat*, nullum cogitationi præbet exitum; quemadmodum hæc, *principium*, non dat transitum humanæ mentis cogitationi; quantumvis enim cogitatione curras ad anteriora, non excedis *erat*; et quantumvis institeris videre quæ sint ultra Filium, non poteris tamen superare *principium*. » Quamquam si proprie de Deo loquamur, nullo tempore ejus æternitatis circumscribi potest; nam, ut ait S. Gregorius Nazianzenus: « Deus et semper *erat*, et *est*, et *erit*; vel, ut rectius loquar, semper *est*: nam *erat* et *erit* hujus nostri temporis, fluxæque et caducæ naturæ segmenta sunt; ille autem sem-

per est, atque hoc modo se ipsum nominat, cum Mosi oraculum dedit. » Quod approbans S. Augustinus: « Mentis quippe, ait, aspectu omnem mutabilitatem ab æternitate sejungo, et in ipsa æternitate nulla spatia temporis cerno, quia spatia temporis præteritis et futuris motibus constant; nihil autem præterit in æterno, et nihil futurum est, quia et quod præterit, esse desinit, et quod futurum est, nondum esse cepit; æternitas autem tantummodo est, nec fuit quasi non sit, nec erit quasi adhuc non sit. » Atque ita Plato: « *Erat*, inquit, et *erit*, quæ nati temporis species sunt, non recte æternæ substantiæ assignamus; dicimus enim de illa: *Est*, *erat*, et *erit*; sed illi revera solum esse competit: fuisse vero et fore deinceps ad generationem tempore procedentem referre debemus. Motus enim quidam duo illa sunt; æterna autem substantia cum eadem semper et immobilis perseveret, neque senior seipsa fit unquam, neque junior, neque fuit hactenus, nec erit in posterum, neque recipit eorum quidquam quibus res corporeæ mobilesque ex ipsa generationis conditione subjiciuntur. »

Dices: Cur ergo interpres Latinus « *ἦν*, id est, *erat*, hoc loco vertit, *fuit*? Respondeo, quia præteritum *fuit* poseunt cætera præterita quæ subdit Joannes, scilicet « quod vidimus, quod audivimus, quod perspeximus, » ut sit apta verborum ejusdem temporis connexio. *Secundo*, quia « *fuit* clarius significat Verbum nunquam incepisse, ut volebat Ebion, sed fuisse ab æterno. *Tertio*, *fuit* sæpe capitur pro *erat*, et *erat* pro *fuit*, unde S. Ambrosius, lib. I *De Fide*, cap. v, hic æque ac in *Evangel.* vertit, *quod erat in principio*. Denique Scriptura Deo et Verbo nunc tribuit verbum *est*, nunc *erat*, nunc *fuit*, nunc *erit*, quia Dei æternitas omnia tempora ambit et complectitur. Audi S. Augustinum, tractat. 99 in *Joan.*: « Quanquam natura Dei immutabilis et ineffabilis non recipiat *fuit* et *erit*, sed tantum est: ipsa enim veraciter est, quia mutari non potest: tamen propter mutabilitatem temporum in quibus versatur nostra mortalitas et mutabilitas, non mendaciter dicimus, et *fuit*, et *erit*, et *est*; » *fuit*, quia nunquam defuit; *erit*, quia nunquam deerit; *est*, quia semper est.

AB INITIO. — *ἦν* « *ἄρχη*. In Evangelio Joannes ait in *ἄρχη*, id est in principio. Alludit ad Gen. cap. 1, vers. 1. Sicut enim Moses genesis et primordia mundi enarraturus ita orditur: « In principio creavit Deus cælum et terram; » sic Joannes enarraturus genesis et quasi primordia Verbi, ita orditur: « In principio *erat* Verbum, » ubi vides discrimen inter *creavit* et *erat*: mundum enim Deus creavit in principio temporis, Verbum autem genuit in principio æternitatis; idque significat « *erat*. Recte Tertullianus, *Contra Hermogenem*, asserit Evangelium esse supplementum veteris Testamenti. Sic enim Joannes supplet exor-

dium Mosi, dum praevenit ejus principium creationis mundi per principium Verbi, quo post multa saecula creatus est mundus.

Queres quid significet hic initium sive principium? Respondeo, primo, S. Cyrillus et Origenes in *Evang. S. Joannis*, cap. 1, per principium accipiunt Deum Patrem, q. d. In principio, id est, in Patre, ejusque sinu aeterno, erat Verbum.

Secundo, simplicius, S. Augustinus et Beda ibidem, et Hilarius, lib. II *De Trinit.*, accipiunt principium mundi vel temporis omnis, etiam ejus quod ante mundum imaginatur coexistisse aeternitati Dei: ante omne enim hoc, Verbum non est factum, sed jam erat ab aeterno, quia nunquam est factum, juxta illud *Psalm.* cix: «Ante luciferum genui te.» Et *Prov.* viii, 25: «Ante colles ego parturiebar. Adhuc terram non fecerat et flumina,» etc. Audi S. Hilarium: «Quid est istud, in principio erat? transeunt tempora, transcendunt saecula, tolluntur aetates, pone aliquid quod voles, tua opinio principium; non tenes tempore: erat enim.» Ac nonnullis interjectis: «Meus piscator (S. Joannes) vicit omne principium: erat enim quod est, neque tempore aliquid concluditur, ut ceperit quod erat potius in principio, quam fiebat.

Tertio et simplicissime, S. Augustinus, Chrysostomus, Theophylactus in cap. I *Evang. S. Joannis*, et alii: «In princ., id est, in principio, id est ante omnia, vel ab initio omnis durationis et aeternitatis, ab omni aeternitate, longe ante omnes angelos, homines omnesque res creatas erat Verbum. Principium enim verum, non imaginarium, intelligit Joannes, aequae ac Moses *Gen.* 1, 4. Unde Patres passim ex *in principio*, probant aeternitatem Verbi contra Arianos. Alludit enim Joannes ad *Prov.* cap. viii, vers. 22: «Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio.» Unde et Nonnus Pentapolitanus, qui heroico carmine Graeco reddidit Evangelium S. Joannis, *in principio* exponit, primo, intemporeaneum; secundo, Patri coaevum; tertio, Patri natura aequale; quarto, incomprehensibile; quinto, ineffabile: haec enim quatuor vicissim et gradatim ex primo consequuntur. Verba Nonni sunt:

Ἰσχυρος ἐν ἀκρίβει, ἐν ἀβύσσῳ λόγος ἀρχῆς
ἰσχυρῆς, γενετῆρος ἀβύσσου, οὐκ ἀκρίβους,

hoc est:

Sine tempore est, incomprehensibile, in ineffabili
Verbum principio,
Aequis naturae, Patri coaevum, Filius sine matre.

To ergo in principio idem est quod ab aeterno, et ut Micheas ait, cap. v, vers. 2: «Egressus ejus ab initio a diebus aeternitatis.» Aeternitas enim est principium sine principio, et principium omnis principii. Ita S. Athanasius, orat. *Contra Arian.*, Clemens, Hugo, Glossa, Dionysius, Catha-

rinus, hic, et S. Ambrosius, lib. I *De Fide*, cap. v: «Joannes, ait, in epistola dicit: Quod erat in principio, indefinite tenditur erat; quidquid excogitaveris, erat Filius; quod erat in principio, non includitur tempore, non principio prevenitur.» S. Augustinus, serm. 6 *De Temp.*: «Qui in principio erat, inquit, intra se concludit omne principium.» Et Nazianzenus, oratione *De Fide*: «Quodcumque principium assignare volueris, praedictatum habebis, quia in principio erat.» Expressius vero S. Cyrillus lib. I in *Joan.*, cap. 1: «In principio, inquit, si quidem definitionem principii retinet, nihil antiquius est; nunquam enim principii principium poterit excogitari: nam si aliud quiddam ante principium intelligitur, excidit profecto, nec erit vere principium. Praeterea si ante vere principium aliud inveniri poterit, in infinitum nobis erit procedendum, aliud semper ante aliud quaerentibus, nec in uno simpliciter principio consistentibus.»

Posses quarto, *in principio* ad initio sic exponi, quod fuit initium. Verbum enim fuit initium sive principium tum spirationis Spiritus Sancti, tum creationis rerum omnium. Alludit enim ad *Prov.* viii, 22: «Dominus possedit me in initio viarum suarum,» ubi Septuaginta vertunt, «Dominus creavit,» id est, fecit me «principium viarum suarum in opera sua.» Verbum enim fuit idea per quam et ad quam Deus opera omnia produxit.

Porro S. Joannes per *in principio* astruit aeternitatem Filii Dei contra Cerinthum et Ebionem, qui eodem tempore docebant Christum fuisse merum hominem, ac proinde principium accepisse; cum ex Beata Virgine natus est more ceterorum hominum. Unde contra Ebionem scriptum esse a S. Joanne Evangelium, ad adstruendam Christi divinitatem, testatur S. Hieronymus, lib. *De Scriptur. Eccles.*, in *Joanne*. Hunc Ebionis errorem secutus est Paulus Samosatenus sub annum Christi 196, et Photinus sub annum Christi 350, teste Cassiodoro, lib. III *Tripert.*, cap. v. Idem ex parte senserunt Ariani: licet enim concederent Verbum fuisse antequam nasceretur in carne, tamen negabant illud ab aeterno genitum, sed in tempore creatum primamque Dei creaturam esse asserabant.

Nota: Haec sententia unimembris: «Quod fuit ab initio,» implicite complectitur illam trinembrem in Evangelio S. Joannis, cap. 1, vers. 1, nimirum: «In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum;» unde eo tacite lectorem hic remittit S. Joannes. Quod enim fuit a principio, puta ab aeterno, necesse est ut fuerit apud Deum, sique ipso Deo: nihil enim est aeternum nisi Deus.

Denique primum sententiae membrum, scilicet, «in principio erat Verbum,» proprie et explicitè significat Verbi *quando*, puta aeternitatem. Secundum, scilicet «Verbum erat apud Deum,» significat Verbi *ubi*, et a Patre distinctionem,

Tertium, scilicet «et Deus erat Verbum,» clare significat Verbi essentialiam, et essentialiam cum Patre identitatem. Haec tria nobis contulit Verbum in sua incarnatione, in qua humanitatem quasi sponsum Verbo respondit aeterno, ut totum per genus humanum eidem jungeret et responderet, ut haec ratione nos temporales fieremus aeterni, terrestres fieremus coelestes, homines fieremus dii; ut scilicet nostrum quando, nostrum ubi, nostra essentia defixa esset in Verbo divino et aeterno.

Praeclare S. Gregorius Nazianzenus, orat. 38 *De Christi Nativit.*: «Ipse Dei Filius, inquit, ille saeculis antiquior, ille invisibilis, ille incomprehensibilis, ille incorporeus, illud ex principio principium, illud ex lumine lumen, ille fons vitae et immortalitatis, illa archetypi expressio, illud immotum sigillum, illa per omnia similis imago, ille Patris terminus et ratio, ille, inquam, ad imaginem suam se confert, et carnem ob carnem gerit, et cum intellectuali anima propter animam meam jungitur, ut simile per simile reparet.» Et mox: «Progressus autem Deus cum humanitate, unum ex duobus inter se contrariis, carne nimirum et spiritu, quorum alterum defleavit, alterum defileatum est. O novam mixturem! o admirandam preparationem! Qui est, fit: qui creatus non est, creator: qui nullo loco contineri potest, per interventum animae intellectualis inter divinitatem et carnis crassitiam continetur. Qui locupletes alios diligit, paupertate afficitur: carnis enim meae paupertatem subit, ut ego divinitatis ipsius opus consequar. Qui plenus est, exinanitur: sua gloria ad breve tempus exinanitur, ut ego plenitudinis ipsius particeps efficiar. Quoniam haec bonitatis divitiae? quodnam me circumstat mysterium? Divinam imaginem accipi, nec custodiri: ille carnis meae particeps fit, ut et imagini salutem, et carni immortalitatem afferat.»

Quod AUDIVIMUS, QUOD VIDIMUS. — Lyranus hoc refert ad praedicationem et iudicium Christi factum a Joanne Baptista. Didymus, Hugo et alii referunt ad oracula Prophetarum, quibus praedixerunt Christum in carne apparitum et docturum homines viam salutis, ut Baruch, cap. iii, vers. 36, et ad apparitiones Dei quibus apparuit Aedae, Abraham, Jacob, Mosi et Prophetis in veteri Testamento. In his enim licet apparuerit tota Trinitas, tamen speciatim apparuit, hoc est, representatum fuit in his Verbum sive Filius Dei, ut significaret et quasi praeluderet se suo tempore vere carnem assumpsit, et in ea apparitum, ut docent Clemens Romanus, lib. V *Constit.*, cap. xxi; Justinus *Contra Tryphonem*; Origenes, hom. 4 in cap. vi *Isaiae*; Eusebius, I *Hist.*, cap. ii; Hippolytus, *De Consummat. saeculi*; Tertullianus, lib. *Contra Judaeos*; S. Leo, epist. 43 ad *Pulcheriam*; S. Augustinus, lib. *Contra Adimian.*, cap. ix; Prudentius in *Apoltheo. contra Patropassian.*; S. Hieronymus in *Isaiae* vi. Licet enim in omnibus apparitionibus veteris Testamenti, ac praesertim in nobilissima

illa, qua a Deo data fuit lex Mosi et Hebraeis in Sina, *Exodi* cap. xix, proprie apparuerit persona non Dei, sed angeli, ut docet S. Paulus ad *Galat.* cap. iii, vers. 19, et S. Dionysius, *Celest. Hier.*, cap. iv; S. Hieronymus, ad *Galat.* iii; S. Augustinus, lib. III *De Trinit.* xi; S. Gregorius, XXIV *Moral.* ii, tamen angelus hic representabat Deum, ac speciatim Verbum, sive Filium Dei Patris. Ad has ergo Dei et Verbi apparitiones referunt auctores paulo ante citati haec verba S. Joannis, sed minus congrue: nam sic audiverunt et viderunt Verbum Patriarchae et Prophetae, sed typice et enigmatice, non autem Joannes et Apostoli, qui clare et personaliter, id ipsum viderunt et audiverunt, quod hic significare intendit S. Joannes. Sensus ergo est, q. d. Nos Apostoli et discipuli Christi vidimus Verbum carne humana indutum, illudque ore humano loquens et docens audivimus, juxta id quod consonanter ait Paulus *Hebr.* cap. i, vers. 1: «Multifariam multisque modis olim loquens Deus Patribus in Prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in Filio.» Ita Beda, Clemens, Hugo, Dionysius. Alludit ad illud Dei Patris de Verbo: «Hic est Filius meus dilectus, ipsum audite,» *Matth.* xvii, 5.

Porro S. Joannes praemittit auditum visui, dicens primo: «Quod audivimus,» et deinde, «Quod vidimus,» tum quia auditus, ait Aristoteles, est sensus disciplinae et fidei: «fides» enim est «ex auditu,» *Rom.* x, 17; tum quia gradatim crescit ejus oratio, ac a minoribus et minus certis ascendit ad majora et certiora: certior est enim visus quam auditus. «Pluris enim est testis de visu, quam auriti multi,» ait Plautus in *Truculento*: sed utroque certior est tactus; unde de eo subdit: «Et manus nostrae contrectaverunt,» q. d. Nos Verbum incarnatum non tantum audivimus auribus, et oculis vidimus, sed et ipsis manibus palpavimus et contrectavimus: illud ergo vere incarnatum firmissime credite, amate et adorate. Praeclare S. Augustinus, serm. 32 *De Diversis*: «Homo, ait, sequendus non erat, qui videri poterat: Deus sequendus erat, qui videri non poterat. Ut ergo exhiberetur homini et qui ab homine videretur, et quem homo sequeretur, Deus factus est homo.» Idem in *Psalm.* xxxiii: «Ne indignaretur homo imitari hominem humilem, Deus factus est humilis, ut vel sic superbia generis humani non indignaretur sequi vestigia Dei.» Et S. Gregorius, XXIX *Moral.*, cap. 1: «In nativitate divina Christus ab humano genere cognosci non poterat: proinde in humanitate venit, ut videretur; videri voluit, ut imitaretur.» Ideo in carne et sanguine nostro voluit nobis fieri consanguineus et frater. Nam, ut ait S. Augustinus in *Psalm.* lxviii: «Qui dicit Deo, Pater noster, Christo dicit, Frater.» Denique Hugo Victorinus in lib. *Sententiarum* paucis incarnationis causas complectens: «Deus, ait, homo factus est, primo, ut idem esset redemptor qui creator; secundo, ut de suo

liberaretur homo; *tertio*, ut familiaris ab homine diligere Deus in similitudine hominis apparet; *quarto*, ut uterque sensus in ipso beificaretur, et referretur oculus cordis in ejus divinitate; et oculus corporis in ejus humanitate, ut sive ingrederetur, sive egrederetur, in ipso pasca inveniret natura ab ipso condita. » Hoc est quod admirans, et cum Christo disnavians ait Paulus ad Tit. III: « Apparuit benignitas, » græce *φιλανθρωπία*, id est, singularis ille erga homines amor, « Salvatoris nostri Dei. »

QUOD PERSPEXIMUS. — Græce *θεωρήματα*, id est, « quod oculis intulit, quod admirati sumus: *θεωρήματα* enim est cum admiratione et stupore inspicere, » ait *Œcumenius*; item curiose, exacte, sagaciter inspicere et perspicere; denique publice quasi in theatro mirum novumque spectaculum, sed omnibus conspiciendum inspicere: unde Vatablus vertit, *quod spectavimus velut in hoc expositum*. Sic Paulus ait: « Spectaculum, » græce *θεατῆρῶν*, id est *theatrum*, « facti sumus mundo, et angelis, et hominibus, » I *Corinth.* IV, 9. Unde *perspeximus* ad oculos non tantum corporis, sed et phantasie et mentis pertinet: hæc enim sola Christi divinitatem perspexerunt Apostoli, eam colligentes ex Christi doctrina, sanctitate, miraculis, etc. Ita Didymus. Nota: Verbum cum sit subtilissimus spiritus, in se videri oculis, aut cerni oculis nequit: unde carnem assumpsit, ut per eam videri et audiri posset. Per carnem ergo visum et auditum est, perinde ac Rex videtur per purpuram, et sol transparet per nubem, ignis per ferrum ignitum, candela ardens per laternam, anima per carnem, substantia per sua accidentia, angelus per corpus assumptum: Verbum enim humanitate tectum et vestitum fuit quasi purpura, nube, ferro, laterna, carne, etc.; omnibus enim unionibus hæc similis fuit unio Verbi cum humanitate, sed iis longe perfectior: omnia enim jam diæ uniones, excepta anime cum carne et corpore, sunt accidentales aut locales, qualis est unio ignis cum ferro: manet enim substantia ferri, sed in ejus poros se insinuat ignis, ut in eodem loco sit cum ferro, ac per illud traluceat: Verbi vero unio cum humanitate est substantialis, qualis est anime cum corpore. Unde S. Athanasius in *Symbolo*: « Sicut, inquit, anima rationalis et caro unus est homo, ita Deus et homo unus est Christus; » sed hoc discrimine, quod anima carni uniatu essentialiter, ita ut cum ea faciat unum compositum essentialiter, unamque essentialiter hominis: at vero Verbum cum carne non unitur essentialiter; non enim informat carnem ut facit anima, nec cum ea unam constituit essentialiter, utpote cum in Christo maneat essentia divina plane discreta et distincta ab essentia humana; sed unitur ei hypostasice sive personaliter: nam in eadem personæ Verbi subsistit humanitas æque ac divinitas. Simili modo in Eucharistia videtur Christus, ejusque deitas et humanitas abscondita per spe-

cies panis et vini: hæc enim sunt species, non panis, utpote qui jam desit, sed corporis Christi. Unde de ea vere dixit S. Chrysostomus, hom. 60 ad *Populum*: « Ecce enim (Christum) vides, ipsum tangis, ipsum manducas. »

ET MANUS NOSTRE CONTRACTAVERUNT. — *Ἐπιπάροισεν*, id est *palparunt*, uti faciunt cæci manu rem atrectantes, scrutantes et indagantes. S. Thomas enim post resurrectionem palpavit corpus Christi ejusque cicatrices, indeque ex incredulo factus est fidelis, *Joan.* XX, 27. Rursum cæteri Apostoli die Dominica Resurrectionis videntur palpare Christum, ut de ejus resurrectione dubii, de eadem per tactum plagarum certi fierent, utque eas devote venerantur, juxta ejus jussum: « Palpate, inquit, et videte quia spiritus carnis et ossa non habet, » *Luc.* XXIV, 39. Ita S. Leo, *epist.* 97; et S. Augustinus, serm. 147 et 160 *De Temp.*; S. Athanasius, orat. *Contra Arianos*; Beda hic; Suarez, III *part.*, tom. II, disput. 49, sect. 4; Maldonatus in *cap.* XXIV *S. Lucæ*, vers. 39; Canisius, lib. IV *De B. Virg.*, cap. II: licet Euthymius censet solum Thomam tetigisse plagas Christi. Denique in mensa et conversatione quotidiana, ac præsertim aliunde venientes, vel abeuntes Apostoli Christum amplectuntur, et contractaverunt ex amore, devotione et reverentia, præsertim ubi eum esse Deum agnoverunt. « Unus enim, ait *Œcumenius*, erat indistinctus, idem spectabilis et inspectabilis, perceptibilis et imperceptibilis, tangibilis et intangibilis, humane loquens et tanquam Deus miracula operans. »

Denique credibile est S. Joannem peculiariter Christo devotum, familiarem et amicum, peculiari modo et affectu, tum, ut ait Beda, in cena, cum supra Christi pectus recubuit, tum alias eum contractasse. Unde Clemens Alexandrinus hic: « Fertur, ait, in traditionibus, quoniam Joannes ipsum corpus quod erat extrinsecus tangens, manum suam in profunda miserit, et duritiem carnis nullo modo reluctatam esse, sed locum manus præbuisse discipuli. » Quod cum grano salis accipere; videtur enim dicere Clemens plagas Christi fuisse obductas carne et nervis, ideoque duras, sed per miraculum cessisse discipulis, ut viderentur sibi eas apertas tangere. Certum enim est ipsas plagas apertas, tuta foramina pedum, manuum et lateris mansisse et manere in corpore Christi, uti docent SS. Augustinus, Ambrosius, Cyrillus, Cyprianus et alii, quos citat et sequitur Suarez, III *part.*, tom. II, disp. XLVII, sect. 2.

Nota: Joannes tot verbis inculcat et exaggerat Verbi incarnationem et apparitionem in carne, tribus de causis. *Primo*, ut contra Basilidem illo ævo docentem Christum assumpsisse carnem apparentem et phantasticam, non veram, ac proinde non vere esse crucifixum, sed in imagine duntaxat, doceret Christum veram et realem carnem assumpsisse, in eaque realiter passum, realiter

nos redemisse et sanctificasse. Ita Epiphanius, *hæresi* 24.

Secundo, ut fideles in fide incarnationis plene confirmet, infidelibus vero ejus fidem persuadeat, petito argumento a tribus sensibus, qui fidelissimi et perspicacissimi habentur: tales enim sunt visus, auditus et tactus. Asseverat ergo se cum Apostolis Verbum incarnationis vidisse, audisse, tactum, auditum et tactum. Sic Petrus Christum resurrexisse probat testimonio oculari suo et Apostolorum, dicens: « Hunc Deus suscitavit tertia die, et dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo, nobis qui manducavimus et bibimus cum illo, » *Act.* I, 40. Nam, ut ait Tertullianus, lib. *De Anim.*, cap. XVII, « falsa utique testatio, si oculorum et aurium et manuum sensus natura mentitur. »

Tertia, ut ostendat Verbi dignationem et Apostolorum dignitatem. Verbum enim dignatum est in oculo in terram descendere, ac se limo, carni, inquam, nostræ ex limo formate, ac Deum homini arctissimo ejusdem hypostasios et personæ vinculo sociare et necere, ita ut omnia attributa Dei sint attributa hominis, et vice versa, ac proinde per attributa hominis deitatem ejusque attributa Apostolis ostendit.

Hæc de causa Verbum caro factum est, ut intactile fieret tactile, ait Nazianzenus, *orat.* 38, inde cognoscibile. Dei enim, utpote spiritus, effigiem in mente nobis efformare non possumus: ut ergo eum concipere, invocare, imo cernere, alloqui et tangere possemus, factus est homo. Unde S. Paulinus, *epist. ad Florentinum*: « Hic, ait, Dominus et Deus noster qui in terris visus est, et inter homines conversatus est pro nobis, ovis et pastor in nobis est, quia nos invisibili baculo et salutari virga intus reget, ut etiamsi ambulemus in umbra mortis, non timeamus mala, quia nobiscum Deus est, Emmanuel ille Dominus majesticatis et filius ancillæ, quorum alterum natura, alterum factus est. Idem creator hominis et redemptor, Deus ex Deo, homo pro homine; Filius Dei ante sæcula, filius hominis pro sæculo; forma servi pro libertate servorum, et pauper factus, ut pauperes sua egestate locupletet; quia ipse est dives in omnes omnis boni, qui omnia in omnibus adimplet, plenitudo divinitatis, spes omnium finium terræ, et in mari longe, Deus salutaris noster, mediator hominum et Dei, homo Christus Jesus, qui est in gloria Dei Patris super omnes Deus benedictus in sæcula. »

Hic ergo Deus, qui olim in deitate tantum erat pater, per humanitatem assumptam factus est hominibus quasi mater, ideoque *πατέρα-ἡμῶν*, id est *pater-mater*, non tantum ob quatuor modos et causas quas recensui *Act.* XVII, 24 et 29, sed etiam quia Deus quasi sponsus humanitatem matrem nostram, quasi sponsam, sibi perenni conjugio arctissime copulavit, assumpsit et induit,

idque representatum est per matrimonium Adæ cum Eva, de quo dictum est *Genes.* II, 24: « Et erunt duo in carne una. » Per humanitatem igitur nos nostramque naturam sibi despondit, ut esset nobis mater, qui prius fuerat pater, itaque ad eum fidenter accederemus. Solent filii timentes patris severitatem adire matrem, et per eam impetrare id quod volunt a patre: tenerior enim est amor matris in filium, quam patris. Ita fideles et Ecclesie per humanitatem Christi invocant Deum, omniaque ab eo impetrant: unde Ecclesia omnes collectas et orationes concludit, dicendo: « Per Christum Dominum nostrum. » Ad hæc humanitas Christi est quasi mater, quia sicut mater suum infantem magno et continuo dolore in utero gestat, format, parturit, lactat, fasciat, balulat, educat et in virum efformat: ita et Christus quasi mater per 34 annos magnis et continuis laboribus et doloribus, præsertim in cruce et morte nos concepit, parturivit, aluit, pavit, efformavit. *Tertio*, quia incarnationi Filii Dei fuit opus tum summæ mentis et sapientiæ, tum summæ bonitatis, quæ attribuitur Spiritui Sancto, sicut illa attribuitur Verbo; sapientia autem, sive idea ac bonitas sese habent quasi mater respectu omnipotentiæ, quæ est quasi pater; Deus enim Pater Verbo suo quasi idea, mente et matrice concepit, formavit et produxit omnia. Idem sua bonitate quasi mater viscera misericordiæ in nos effudit, præsertim per incarnationem, de qua Zacharias, *Lucæ* I, 78: « Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitavi nos oriens ex alto. » Hinc Deus quasi mater per Isaiam, cap. XLIX, vers. 13, hoc nines quasi filios blande ad se advocat, illicique, dicens: « Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non miseretur filio uteri sui? et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tu. » Hinc et Christus veniens in carnem, ex matre sola nasci voluit sine patre, ut instar Melchisedech esset *ἀπατριος*, sicut in oculis est *ἀπατριος*, quasi ex matre maternitatem assumpsit, materque nobis futurus. Unde Psaltes de eo ait: « Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus; » et: « Miserationes ejus super omnia opera ejus. » Quare apposite *Act.*, ait Clemens, lib. V *Strom.*, *περὶ πατρῶος*, quasi patrem matrem, vel, ut exponit S. Augustinus, lib. VII *De Civit.*, cap. IX, potentioris genitriciorumque simul vocaverunt.

Porro ut immensitatem beneficiæ incarnationis Verbi aliqua ratione concipiamus et ponderemus, S. Joannes quatuor ejus circumstantias expendendas suggerit et proponit, nimirum quæ, quid, cui, cur.

Primo, quis est ille qui carnem nostram induit, imo assumpsit? Est Verbum, quod fuit ab initio; est Verbum æternum, est Deus omnipotens, creator oculi et terræ, Dominus Universorum, Rex regum, et Dominus dominantium. Verbum ecce æternum per quod facta sunt omnia, fit caro, fit homo. « Et vocabitur nomen ejus, ait Isaias, Emmanuel, »

id est *nobiscum Deus*, « admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, princeps pacis, pater futuri seculi, magni consilii angelus; » quae singula expendi, *Isaia IX*, 6. Hoc est quod canit Ecclesia in Praefat. Nativit. Christi: « Per incarnati Verbi mysterium *ῥοα* mentis nostrae oculis lux tunc claritatis infudit, ut dum visibiles Deum cognoscimus, per hunc in invisibilem amorem rapiamur. » Porro natura divina per incarnationem non est mutata, nec passa, sed sui similis inviolata et impassibilis permansit.

Praefate S. Leo, serm. 10 *De Nativit.*: « Idem, ait, est in forma Dei, qui formam suscepit servi. Idem est incorporeus manens, et corpus assumens. Idem est in sua virtute inviolabilis, et in nostra infirmitate passibilis. Idem est e paterno non divisius throno, et ab impiis crucifixus in ligno. » Quocirca S. Cyrillus, in cap. I *Evang. S. Joannis*, Verbum humanatum comparat carboni, vel ferro ignito. Sicut enim ignis non consumit ferrum ignitum, sed utriusque substantia illaesa et integra permanet: sic nec deitas mutavit humanitatem, nec humanitas deitatem, sed utraque integra et illaesa permanet. Id significatum est per ignem in rubo, quem vidit Moses, *Exod. III*, 2: ignis enim in rubo est Verbum in carne; sed sicut ignis rubum non adussit, sic Verbum humanitatem non lesit. Vide Theodoretum in tribus *Dialogis*, primo, *Immutabilis*; secundo, *Inconfusus*; tertio, *Impassibilis*, ubi contra Euthychetum ex Patribus pulchre explicat, quomodo Verbum manens immutabile, inconfusum et impassibile, factum sit caro. Quocirca Damascenus, oratione 1 *De Nativit.*: « Tantus, ait, Dominus, tunc in me fuit amor, ut non per angelos, aut per ullam aliam creaturam salutis meae negotium obieris, verum ut primam fictionem, sic etiam ipsam institutionem ipsemet efficiendam duxeris. » Et S. Augustinus, serm. 39 *De Verbis Domini*: « Ad sanandum, ait, graudem aegrotum, descendit omnipotens medicus, humiliavit se usque ad mortalem carnem, tanquam usque ad lectum aegrotantis. »

Secundo, quid fit Deus in incarnatione? fit caro, id est homo. « Caro, ait S. Augustinus, tract. 2 *in Joannem*, le caecaverat; caro te sanat. Carnalis enim anima facta erat consentiendo affectibus carnalibus, inde fuerat cordis oculus caecatus: Verbum caro factum? ». Medicus tibi fecit collirium, ut de carne vitia carnis extingueret. » Nam caro hominis est praeter ceteris animalibus misera, infirma, putida, mille arumnis et morbis subjecta, et per concupiscentiam corruptissima; hanc assumpsit Verbum, eo se inclinavit illa majestas, ut seraphinis, Cherubinos et ceteros angelorum ordines praeteriens descenderet in imam hanc miseriam vallem et carnem, eamque sibi pretiosissimo hypostatico unione vinculo copularet. Cogita si ovis duceretur ad lanianam, et homo quisquam eam amans et miserans (uti

S. Franciscus eas pecunia redimebat ob amorem Christi, qui representatur Agno Dei) vellet pro ea mori, imo mutari in ovem, ut ovem illam redimeret, an non diceretur hic ejus in ovem esse insans et exstatis amor? Longe major fuit amor Christi in nos, dum ex Deo factus est homo; infinitus enim amplius Deus excedit hominem, quam homo excedat ovem. Hoc ergo est « magnum pietatis (et divinae dignationis et philanthropiae) Sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum in spiritu, apparuit angelis, praedicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria. » I *Timoth.* cap. III, vers. 16. Hoc cum Seraphinis admirari et obstupescere debemus, ac cum videmus parvulum in praesepio, cum stupore dicere: Ita-ne iste parvulus est Deus meus, Rex caelorum, creator Universi? Deus, ait D. Thomas, *opusc. 60*, communicat se, primo, omnibus creaturis per praesentiam; secundo et magis, justis per gratiam; tertio et maxime, carni nostrae per substantiam, primo, naturaliter; secundo, supernaturaliter; tertio, personaliter, ait Cajetanus. Porro Verbum per humanitatem suam omnes homines, et per eos totum universum (hujus enim nexus et vinculum est homo, ideo microcosmus appellatus) ad se elevavit, sibi que univit, ut sit Deus omnia in omnibus, ait Damascenus, orat. *De Transfigur.*; et Cajetanus in III *part.*, *Quest. I*, art. 1: « Incarnatio, inquit, est elevatio totius Universi in divinam personam; » imo S. Dionysius, lib. *De Divin. Nomin.*, cap. IV: « Que major, ait, Dei communicatio cum creatura, quam ea qua Verbum caro factum est, cogitari potest? » Rursum junxit se Verbum homini, id est primum ultimo: in creatione enim homo fuit ultimo a Deo creatus; atque sic Deus quasi in circulo ad punctum unde coepit, Verbo creando omnia, per incarnationem rediit, hominem jungendo Verbo. Ita Clichtoveus in Damasceni lib. III *De Fide*, cap. I.

Tertio, cui Verbum factum est caro? homini peccatori et vilissimo instar verniculi. « Parvulus enim natus est nobis, et Filius datus est nobis. » Christus ergo non assumpsit hominem propter se, quasi egeret aut delectaretur illa humanitate quam assumpsit, sed propter nos. Ultimatus ergo terminus incarnationis sumus nos. Ideo enim natus est in carne corporaliter, ut in anima nostra nasceretur spiritualiter. Hinc canit Ecclesia in Symbolo Concilii Nicaeni: « Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de caelis. » S. Anselmus, lib. II *Cur Deus homo*, cap. xx: « Quid, ait, misericordius intelligi valet, quam quod peccatori aeternis tormentis deputato, et unde se redimeret non habenti, Deus Pater dicit: Accipe Unigenitum meum, et da pro te; ipse Filius: Tolle me, et redime te? » Celebratur Atheniensium dux Codrus, qui orto cum «artanis bello, cum respondisset oraculum illos esse vincere, quorum dux perisset, deposita

ducta trabea, vitem militis vestem induit, itaque hostium castra adiens, illic jurgio eos in suam caedem instigavit; ac moriens sua morte victoriam vitam et libertatem suis peperit. Sed quid Codrus ad Christum? quid homo ad Deum, qui carnem induens nos sua morte ab aeterna morte et gehenna liberavit, ac regni caelestis et aeternae gloriae heredes effecit?

Quarto, cur Verbum factum est homo? ut hominem inferno, morte, peccato omnique miseria corporis et animae liberaret. Verbum enim nihil sibi acquisivit nisi exinanitionem, opprobria, pauperitatem, dolores, mortem et crucem, ut per ea nobis beneficeret. « Natus est Christus in carne, ut nos nasceretur in spiritu, ait S. Gregorius Nazianzenus: « Natus est in tempore, ut tu nascereris in aeternitate. Natus est in stabulo, ut tu nascereris in caelo. » Audi S. Augustinum, serm. 9 *De Nativit.*: « Dominus noster Jesus Christus, qui in aeternum cunctorum est creator, hodie ascendendo de matre, factus est nobis Salvator. Natus est nobis hodie in temporis volubilitate, ut nos periret ad Patris aeternitatem. Factus est Deus homo, ut homo fieret Deus: ut panem angelorum manducaret homo, Dominus angelorum hodie factus est homo. » Et Nazianzenus in *Distichis*: « Patris Verbum est homo noster, ut hujusmodi mixtionem Deum hominibus misceret. Unus utriusque Deus est, haec unus homo effectus, ut ne ex mortali Deum effecit. »

Quocirca Clemens Alexandrinus, *Adhortat. ad Gentes*, ait Christum sua incarnatione terram in caelum mutasse, ac ex hominibus angelos, imo deos fecisse; ideoque ipsum pulchrum esse aurigam qui currum sive bigam fidelium, puta Judaeorum et Gentium, agat in caelum, dirigatque ad beatam immortalitatem. Hoc est quod S. Joannes, *Evang. I*, 12, ait: « Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus, etc. Et Verbum caro factum est. » q. d. Ideo Verbum caro factum est, ut homines faceret filios Dei. Audi Origenem, hom. 2 *in Diversos*, haec verba tractantem: « Si Filius Dei factus est homo, quid mirum si homo credens in Filium Dei, Filius Dei futurus sit? Ad hoc siquidem Verbum in carnem descendit, ut in ipsum caro, id est homo, credens in Verbum ascendat, ut per naturalem Filium unigenitum, multi filii efficiantur adoptivi; non propter seipsum Verbum caro factum est, sed propter nos, qui non nisi per Verbi carnem potuissemus in Dei filios transmutari. Solus descendit, ut cum multis ascenderet. De hominibus facit deos, qui de Deo fecit hominem. Et habitavit in nobis, id est naturam nostram possedit, ut suae naturae participes faceret nos. » S. Leo, serm. 6 *De Nativit.*: « Ideo, ait, Christus Filius hominis factus est, ut nos filii Dei esse possimus. » Vide S. Anselmum, lib. *Cur Deus homo*.

Vide ergo immensitatem hujus beneficii: Deus hic non pluit ex caelo manna, sed totum coelum

quasi disrumpens, omnes deitatis suae thesaurus et viscera misericordiae suae, imo totum se, quantum quantum est, cum omnibus suis donis et gratiis in terram effudit. Hoc est quod optabat *Isaia*, cap. XLV, vers. 8: « Rorate, caeli, desuper, et nubes pluant justum; aperitur terra, et germinet Salvatorem. » Audi S. Augustinum, serm. 27, vel alio computu 23 *De Temp.*: « Laudem Domini, inquit, loquetur os meum. Ejus Domini per quem facta sunt omnia, et qui factus est inter omnia. Qui est patris revelator, matris creator. Filius Dei de patre sine matre, filius hominis de matre sine patre. Magnus dies angelorum, parvus in die hominum; Verbum Dei ante omnia tempora, Verbum caro opportuno tempore. Conditor solis, conditus sub sole. Cuncta saecula ordinans de sinu Patris, hodiernum diem consecrans de utero matris. Ibi manens, hinc procedens. Effector caeli et terre, sub caelo exortus in terra. Ineffabiliter sapiens, sapienter infans. Mundum implens, in praesepio jacens; sidera regens, ubera lambens. Ita magnus in forma Dei, brevis in forma servi, ut nec ista brevitate magnitudo illa minueretur, nec illa magnitudine ista brevitatis premeretur. Neque enim quando membra humana suscepit, opera divina deseruit; nec attingere a fine usque ad finem fortiter, et disponere omnia suaviter destitit, quando infirmitate carnis indutus virginali utero receptus est, non inclusus; ut neo angelis subtraheretur sapientiae cibus, et nos gustaremus quam suavis est Dominus. »

Audi et S. Gregorium Nazianzenum jubilantem orat. 38: « Christus gignitur: glorificatur; Christus e caelis; obviam prodite. Christus in terra: subvehimini; cantate Domino, omnis terra. Atque ut haec duo in unum contraham, letentur caeli et exultet terra, propter caelestem, ac postea terrestrem. Christus in carne: tremore et gaudio exultate: tremore propter peccatum, gaudio propter spem. Christus ex Virgine: mulieres, virginitatem colite, ut Christi matres sitis. Quis eum qui a principio est, non adorat? Quis eum qui postremus est, non laudat ac celebrat? » Et mox: « Omnes gentes, plaudite manibus, quoniam parvulus natus est nobis filius, et datus est nobis, cujus principatus super humerum ejus (cum cruce etenim extollitur), ac vocatur nomen ejus magni consilii, hoc est paterni, angelos. Clamet Joannes: Parate viam Domini; ego quoque dei hujus vim ac potentiam clamabo. Carnis expertus incarnatur; Verbum crasse sit; invisibilis carnitur; in tactilibus tangitur; tempore vacans initium sumit; Dei Filius, hominis filius efficitur, Jesus Christus heri et hodie, idem et in saecula. » Et S. Bernardus, serm. 4 *De Epiphania*: « Quid tantopere declaret ejus misericordiam, quam quod ipsam suscepit miseriam? Quid ita pietate plenum, quam quod Dei Verbum, propter nos factum est foetum? Quanto enim misericordiam se fecit in humanitate, tanto majorem se exhibuit in honestate; et quanto pro me vilior

tanto mihi charior. » Idem serm. 46 in Cant. : « O suavitatem, o gratiam, o amoris vim! summi omnium, unus factus est omnium. Quis hoc fecit? Amor dignitatis nescius, dignatione dives, affectu potens, suavis efficax. Quid violentius? Triumphat de Deo amor, ut scias amoris fuisse; quod plenitudo *causa* est, quod altitudo equata est, quod singularitas associata est.

Quare ut hoc manna immensum caelo depuens excipiamus, pandamus totum cor, amplemus ejus sinum per immensum ejus desiderium, ut totam ejus copiam, gratiam et suavitatem capiamus et sapiamus. Imitemur Patres in limbo, qui per tria et quatuor annorum millia sedentes in tenebris et umbra mortis, illud avidissime et sifientissimis animis desiderabant, clamantes : « Utinam disrumperes caelos, et descenderes! » *Isaia* LXIV, 1. Imitemur B. Virginem, quae concepto Verbo anhelabat ad ejus partum, tota avulsa a mundo, et tota Christo unita, in eumque transformata, ut deitas in utero latens per corpus Virginis, in omnibus ejus partibus et motibus resplenderet; atque ideo Christus jussit hanc suam nativatem quotannis solemniter recoli et celebrari, ut nobis id praestet, quod olim praestitit Pastoribus, Magis, Annae, Simeoni, Joseph, modo realiter natus est; quia enim tunc praesentes esse non potuimus, hic nobis quotannis per commemorationem fit praesens, ut eandem gratias impertiat. Quisque ergo suas necessitates Christo nato proponat, carnis infirmitates, ac praesentium vitium et tentationem, quae maxime eum premit, dicatque confidenter cum S. Catharina Senensi : « Domine, habeo te praesentem, meus es, non dimittam te donec hanc tentationem sustuleris, hanc virtutem vel gratiam dederis, donec totum cor meum possederis, et tuo amore imbueris. » Ideo enim Verbum caro factum est, ut carnis erumnas et infirmitates curaret vi Verbi, uti curavit omnes in ea carne quam assumpsit. Rogandus est ut idem faciat in carne nostra, ut in ea habitans eam sanet, sanctificet et quasi in spiritum transmutet; cum nova nativitate det novam vitam, ut vivamus angelice, cum Angelo caelesti. Ita S. Hieronymus cum S. Paula migravit in Bethlehem, ut ibi jugiter mentis oculis intuerentur Christum nascentem. Ita S. Franciscus sub montem Graeci solemniter celebravit Christi natalem cum bove et asino, ac praedicans non aliud dicebat quam : « Amemus parvulum nostrum, parvulum de Bethlehem. » Sic et S. Bernardus in hoc mysterio se superat, totusque melleus est et divinus. Christus *est* totum tibi, tu te totum da Christo; Christus tibi natus est, Verbum tibi incarnatum est, Deus tibi humanatus est : tu vicissim nascere Christo, Verbo te inlere, Deo te desponde, imo trade et reddere.

Denique exclamat S. Bernardus, vel quisquis est actor, serm. in *Cana Domini*, qui habetur sub *hunc* operum ejus, pag. 394 : « O stupenda Dei mi-

seratio! Verbum carnem, Deus cinerem, figulus lutum, vita morticinum induit, ut jumenta manderent panem angelorum. Homines jumenta erant. » Et inferius : « Eapropter cibum celestis mutavit se in pabulum peccatis, homine mutato in pecus; panis enim angelorum factus est fenum; unicus Patris, filius hominis : omnis enim caro fenum, *Isaia* XL. Comedunt igitur angeli Verbum de Deo natum; comedunt homines Verbum fenum factum. Pane suo vivunt angeli in caelis, et beati sunt; feno suo vivunt homines in terris, et sancti sunt. Fenum quippe istud de praetervirginalis uteri collectum, factum est refectio jumentorum; Verbum ut fenum fieret, latuit in Virgine, sol in sidere, artifex in opere. »

ET MANUS NOSTRE CONTRACTAVERUNT DE VERBO. — Hoc est, Verbum ipsum quod contractavimus, aequae ac vidimus et audivimus. Est hebraismus; dicit tamen « de Verbo, » non Verbum, quia Apostoll non ipsummet Verbum in se, utpote divinum et spiritale, sed ejus vestem, puta humanitatem, contractaverunt. Ergo non Verbum, sed aliquid « de Verbo, » puta adjacentem Verbo carnem quasi vestem contractaverunt. Rursum, « quod contractavimus, » id est, quod contractando invenimus et deprehendimus, « de Verbo » (est metaphis), scilicet Verbum vere carnem humanam, non autem phantasma vel spectrum inane carnis assumpsisse. Quam felices Apostoli qui Verbum incarnatum videre, audire, tangere meruerunt! « Beati oculi qui vident quae vos videtis. Dico enim vobis quod multi Prophetae et reges voluerunt videre quae vos videtis, et non viderunt; et audire quae auditis, et non audiverunt, » ait Christus, *Luca* x, 23.

Porro Didymus haec omnia refert ad mysterium resurrectionis Christi, *g. d.* Vidimus, audivimus, contractavimus Christum, postquam resurrexit. Credite ergo eum resurrexisse, hoc enim resurrectionis mysterium orbi erat novum et paradoxum; ideoque illud ipsum S. Petrus et Paulus in *Actis. Apost.* et *Epistolis* suis assidue confirmant et inculcant. Glossa restringit ad transfigurationem Christi : tunc enim vidit Joannes gloriam Christi, et audivit vocem Patris : « Hic est Filius meus. » Verum melius alii referunt ad totam Verbi incarnati oeconomiam.

DE VERBO VITAE. — *VITUM*, Verbum vita. Sic Joel ait : « Effundam de spiritu meo, » id est, spiritum meum, *Actor* II, 17. « Dabitur ei de auro (id est aurum) Arabiae, et adorabunt de ipso (id est ipsum), » *Psal.* LXXI, 15, graece *πνεύματι τῷ λόγῳ*, id est *de illo Verbo*, scilicet eximio, increato, aeterno et divino, puta de Filio Dei, ut fatabantur, ipsi etiam Ariani convicti ex eo, quod Verbum hoc in Evangelio, cap. I, paulo post vers. 14, vocet Unigenitum Dei, ac passim alibi Scriptura illud appellat Filium Dei; licet enim S. Basilus putet etiam Spiritum Sanctum dici posse Verbum, tamen id improprie diceretur, ait D. Thomas. Verbum, in-

tellige non oris, sed mentis. Ita S. Augustinus, Chrysostomus et alii in cap. I *Evangelii* S. Joannis.

Quaeres primo, cur S. Joannes Filium Dei non vocat Filium, sed Verbum? Respondeo primo, quia in suo Evangelio et Epistola principio alludit ad principium Mosis, quo Deus verbo creavit caelum, terram omniaque quae iis continentur, *Genes.* I, 2.

Secundo, quia, ut docet S. Chrysostomus in *Evang. S. Joann.* I, Verbum hoc quod est in sinu Patris, omnem habet sapientiam, ac carne vestitum eandem nobis enarravit : illam autem sapientiam tam Evangelio quam Epistola *haec* enarrare statuit S. Joannes. Unde etiam S. Joannes magis verbis et doctrinae Christi enarrae insistit, cum alii tres Evangelistae magis rebus et gestis Christi insistant. Christum ergo vocat Verbum, quia Verbi hujus verba nobis recensere intendit.

Tertio, ne, si Filium dixisset, eum corporeum et passibilem quis imaginaretur; tales enim sunt filii quos novimus in terra. Ita S. Cyrillus in cap. I *Evang. S. Joannis*. Vox ergo Verbum significat generationem Filii non esse humanam, sed spirituales, mentalem et divinam, ideoque puram, integram et incorruptibilem, scilicet eum generari a mente divina ut verbum mentis.

Quarto, quia Verbum in divinis significat filium. Verbum enim significat conceptionem mentalem Dei Patris, quae est ipsa generatio Filii, qui quasi Verbum representat et manifestat sapientiam et voluntatem Patris. Et haec est causa cur Filius sit incarnatus, non Pater, aut Spiritus Sanctus, quia scilicet incarnatio ideoque facta est, ut per eam Deus se manifestaret hominibus: Verbi autem est rem manifestam facere. Rursum sicut Verbum a Patre genitum est spiritu, ita deicit idem giggi a matre in carne. S. Joannes ergo nos quasi manu ducit ad Verbum, ac per illud ad Deum, ut cum eo secum jugiter commorari, colloqui et dissuaviari nos doceat. In Joanne enim et similibus verum est illud Senecae, *epist.* XII : « Quomodo solis radii contingunt quidem terram, sed ibi sunt unde mittuntur: sic animus magnus et acer, et in hoc demissus ut propius divina nossemus, conversatur quidem nobiscum, sed haeret origini suae. Illine pendet, illud spectat ac fatitur; » et, ut ait S. Ambrosius, « Verbo innubit aeterno; » nam, ut inquit S. Augustinus, serm. 38 *De Verbis Evang. secundum Joannem* : « Homo fit beatus contingendo illud quod semper beatam manet, et est illud ipsa beatitudo perpetua; et unde fit homo vivus, vita perpetua; unde fit homo sapiens, sapientia perfecta; unde homo fit illuminatus, lumen sempiternum est. »

Quaeres secundo, cur Filius dicatur *λόγος*, sive Verbum? Respondeo primo, *λόγος* verti potest ratio, quia sicut ratio nobis intima est, ita et Patris intimum est Filius. Ita Nazianzenus, orat. 4 *De Theolog.* Secundo, sicut ratio vel notitia proprie dicitur

mente, ita Verbum sive Filius procedit a Patre. Ita Origenes, S. Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius, in cap. I *Evangelii S. Joannis*; Nazianzenus, orat. 4 *De Theolog.*; S. Basilus in illud : « In principio erat Verbum. » Tertio, quod a nobis auferat omne quod rationi repugnat, itaque nos faciat rationi obsequentes, ait Origenes, lib. I in *Joan.* I; et ibidem Rupertus : « Verbum, inquit, Dei perpetua ratio est, sapientia sempiterna, etc. Cur non ipsa ratio sempiterna Verbum dicatur, unde nobis inest rationalitas? » et Eusebius, *V. Demonstr.*, v : « Verbum, ait, earum omnium rerum quae facte sunt, rationes in se fert, quare et Sapientia et Verbum Dei appellatur. » Verum ratio non ita exprimit processionem a Patre, sicut exprimit verbum, uti notat S. Augustinus, *Quest.* LXIII, inter 83. Adde rationis nomen esse essentialia, non notionale et personale, ideoque commune S. Trinitati. Audi S. Dionysium, *De Divin. Nomin.*, cap. VII : « Deus, inquit, dicitur ratio in S. Litteris, non modo quia rationis sensus et sapientiae indultor est, sed quia et omnium causarum in se uniformiter ante complexus est, et quia per omnia pergit penetrans usque ad omnium finem, » *Sapient.* VIII; et super haec etiam, quia super simplicitatem omnem divina expanditur potest, estque ab omnibus, super omnia superemae substantiae ratione absoluta. » Denique ratio esse potest in eo qui actu non intelligit, ut in dormiente; verbum autem est ejus qui in actu intelligit, qualis est Deus.

Secundo, *λόγος* verti potest opus; est enim Verbum Patris opus et communis, coeuvum et adaequatum, juxta illud *Sapient.* VII, 25 : « Vapor est virtutis Dei, et emanatio quaedam est claritatis omnipotentis Dei sincera. »

Tertio, *λόγος* verti potest virtus; Verbum enim est virtus, potentia, brachium et dextera Patris, quae creavit et fecit omnia : nam Verbum, quia Deus, est virtus creandi; quia homo, est virtus redimendi et salvandi omnes, juxta illud Pauli, *I Cor.* I, 23 : « Nos autem praedicamus Christum crucifixum, Judaeis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam; ipsis autem vocatis Judaeis atque Graecis Christum Dei virtutem et Dei sapientiam; » et : « Verbo Domini oculi firmati sunt, et spiritus oris ejus omnis virtus eorum, *Psal.* XXXII, vers. 6; et « Portans omnia verbo virtutis suae, » *Hebr.* I, 3.

Quarto, *λόγος* verti potest forma; Verbum enim est Patris forma, pulchritudo, et candor lucis aeternae, et speculum sine macula Dei majestatis, et imago bonitatis illius, *Sapient.* VII, 26, splendor (graecae *ἀνάσφαιρα*, id est *refulgentia*, respicientia) gloriae, et figura substantiae ejus, » *Hebr.* I, 3. His adde a magno Dionysio Areopagita duas divinas personas, Filium et Spiritum Sanctum, productas dici veluti infinita quaedam germina, veluti fragrantissimos quosdam flores, veluti lumina quaedam splendidissima; etenim in